

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за червень 2023 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУДОВЕ РІШЕННЯ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКЕ МІСТИТЬ ВИСНОВОК ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	14
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	14
1. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	14
1.1. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК)	14
1.1.1. Стан сильного душевного хвилювання, який є ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, та який підлягає доказуванню в кримінальному провадженні, може мати прояв як фізіологічного афекту, так і інших емоційних станів, які є реакцією особи на жорстоке поводження з боку потерпілого або поводження, що принижує честь і гідність особи, у тому числі за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого, і досягли такого рівня впливу на свідомість і волю особи, що в момент вчинення умисного вбивства значно знижували її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними	14
РОЗДІЛ II. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	16
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	16
1. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу	16
1.1. Цивільний позов у кримінальному провадженні	16
1.1.1. Для з'ясування питання щодо необхідності залучення співвідповідачем страховика, якщо позивач звернувся з цивільним позовом у кримінальному провадженні до особи або товариства, цивільно-правова відповідальність яких була застрахована полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати	16
II. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	17
2. Провадження в суді апеляційної інстанції	17
2.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку	17
2.1.1. Для з'ясування питання щодо можливості апеляційного оскарження ухвали суду першої інстанції про закриття кримінального провадження лише щодо частини пред'явленого обвинувачення, постановленої до закінчення судового розгляду кримінального провадження, кримінальне провадження	

передано на розгляд об'єднаної палати	17
2.2. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги	19
2.2.1. Для вирішення питання про можливі процесуальні дії апеляційного суду, що переглядає виправдувальний вирок щодо обвинуваченого, який помер після його ухвалення (закрити апеляційне провадження чи закрити кримінальне провадження), а також про те, чи зобов'язаний апеляційний суд розглянути по суті доводи апеляційної скарги, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати	19
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	21
I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	21
1. Звільнення від кримінальної відповідальності	21
1.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності	21
1.1.1. Кваліфікація місцевим судом діяння засудженого за статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, ніж йому інкримінувалося органом досудового розслідування, не зобов'язує апеляційний суд першочергово розглянути клопотання захисту про закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Апеляційний суд передусім вирішує питання кваліфікації діяння засудженого та за його наслідками приймає рішення щодо наявності чи відсутності підстав для закриття кримінальної справи на підставі ст. 49 КК	21
2. Призначення покарання	22
2.1. Обставини, які пом'якшують покарання	22
2.1.1. Повернення потерпілому викраденого майна внаслідок його вилучення в обвинуваченого під час огляду місця події не є добровільним відшкодуванням заподіяної шкоди та не може враховуватися судом під час призначення покарання як обставина, що його пом'якшує	22
2.2. Зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання	22
2.2.1. Строки перебування засудженого в установі попереднього ув'язнення для вирішення питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та слідування під вартою зі слідчого ізолятора до установи виконання покарань не є попереднім ув'язненням і не можуть зараховуватися у строк покарання за правилами, передбаченими ч. 5 ст. 72 КК	22
3. Звільнення від покарання та його відбування	23
3.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	23
3.1.1. Виняток у ч. 1 ст. 75 КК, який унеможливорює звільнення від відбування покарання з випробуванням особи, яка порушила правила безпеки	

дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортним засобом, та яка перебувала у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, має імперативний характер і не залежить від того, чи вчинено відповідне порушення в умовах воєнного стану. Водій, який порушив правила безпеки дорожнього руху в стані алкогольного сп'яніння, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження (ч. 2 ст. 286-1 КК), не може бути звільнений від відбування покарання з випробуванням

23

3.1.2. У разі звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) суд може йому призначити лише ті додаткові покарання, які передбачені у ст. 77 КК. Якщо в санкції статті Особливої частини КК, за якою засуджується особа, конфіскація майна передбачається як обов'язкове додаткове покарання, то в разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням непризначення такого додаткового покарання відповідає вимогам КК

24

В апеляційному порядку не можуть оскаржуватися обставини, які не оспорювалися учасниками судового провадження під час судового розгляду (ч. 2 ст. 392 КПК), у тому числі й обставини, які впливають на призначення покарання, а позиція прокурора, який в обвинувальному акті вказав на наявність у діях обвинуваченого обставини, що пом'якшує покарання, а потім оскаржив це в апеляційному суді, є суперечливою у зв'язку з тим, що всі учасники судового розгляду з такими обставинами погодилися

24

4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

25

4.1. Громадські роботи

25

4.1.1. Якщо в санкції статті, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, яке інкримінується неповнолітньому, мінімальна межа покарання у виді громадських робіт є вищою, аніж мінімальний розмір цього покарання, передбачений у разі його призначення неповнолітньому (ст. 100 КК), то суд може призначити покарання у виді громадських робіт неповнолітньому засудженому у мінімальному розмірі, визначеному ст. 100 КК, лише із застосуванням ст. 69 КК

25

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

26

5. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

26

5.1. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК)

26

5.1.1. Дії лікаря акушера-гінеколога у складі консилиуму лікарів, що був скликаний після раптового погіршення стану потерпілої особи після пологів, які полягають у невиконанні професійних обов'язків, передбачених відповідною посадовою інструкцією лікаря, внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення (невжиття заходів до зупинки кровотечі у потерпілої особи, проведення інших медичних маніпуляцій, що порушують

клінічні протоколи, затверджені Міністерством охорони здоров'я України), перебувають у причинному зв'язку з настанням смерті потерпілої особи, незважаючи на необережну поведінку інших лікарів, які входили до цього консилиуму, яких також було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 140 КК. Лікар акушер-гінеколог є медичним працівником, суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК. Покладення на нього додаткових обов'язків завідувача пологовим відділенням лікарні та нез'ясування судами попередніх інстанцій того, які саме обов'язки керівника відділення було порушено засудженням, не впливають на кваліфікацію його дій за ч. 1 ст. 140 КК	26
6. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи	29
6.1. Сексуальне насильство (ст. 153 КК)	29
6.1.1. Кримінальні правопорушення, передбачені ст. 153 «Сексуальне насильство» та ст. 156 «Розбещення неповнолітніх» КК, розмежовуються за ознаками об'єктивної сторони, зокрема за вчиненням чи невчиненням насильницьких дій сексуального характеру. Для кваліфікації дій винного за ст. 153 КК необхідно встановити, чи були вчинені щодо потерпілої особи будь-які насильницькі дії, чи мали ці дії сексуальний характер та чи були вони вчинені без добровільної згоди потерпілої, крім випадку, якщо вони були вчинені щодо малолітньої особи незалежно від її добровільної згоди	29
6.2. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК)	29
6.2.1. Добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, утворюють склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 155 КК, у разі, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала або припускала), що потерпіла особа не досягла шістнадцятирічного віку, так само й тоді, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. Це питання вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням обізнаності винного про вік потерпілої особи, її зовнішнього вигляду і поведінки, а також інших факторів. Сумлінна помилка щодо досягнення шістнадцятирічного віку особою, з якою вчинялися дії сексуального характеру, виключає відповідальність за ст. 155 КК	29
7. Кримінальні правопорушення проти власності	30
7.1. Крадіжка (ст. 185 КК)	30
7.1.1. Платіжний термінал, який має засоби охорони від доступу сторонніх осіб і використовується для зберігання матеріальних цінностей, є сховищем, а його пошкодження з метою заволодіння грошовими коштами, що перебували в ньому, слід кваліфікувати як крадіжку з проникненням у сховище	30
8. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва	31
8.1. Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)	31
8.1.1. Для настання кримінальної відповідальності керівника підприємства за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про	

охорону праці, якщо воно спричинило загибель людини (ч. 2 ст. 271 КК), вирішальне значення має фактичне здійснення трудової функції працівником, а не юридичне оформлення трудових відносин з ним	31
Керівник підприємства зобов'язаний забезпечувати охорону праці не лише на підставі своєї посадової інструкції, а відповідно до займаної посади. Неналежна освіта та короткий період перебування на посаді директора, які викликали в обвинуваченого труднощі з ознайомленням зі своїми посадовими обов'язками, специфікою роботи підрозділів підприємства, нормативною документацією та організацією виробничого процесу, не можуть бути покладені в основу виправдувального вироку за ст. 271 КК	31
9. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	33
9.1. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК)	33
9.1.1. Дії директора товариства, яка до відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду щодо зупинення експлуатації товариства провела загальні збори засновників, на яких довела до відома учасників про наявність цього судового рішення, що підтверджується відповідним наказом, і звернулася до суду із заявою про роз'яснення судового рішення, свідчать про намір виконати судове рішення та не містять складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК	33
РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	35
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	35
1. Засади кримінального провадження	35
1.1. Забезпечення права на захист	35
1.1.1. Якщо під час апеляційного перегляду кримінального провадження, в якому участь захисника необов'язкова, було припинено право на зайняття адвокатською діяльністю адвоката, який здійснював захист обвинуваченої особи, однак обвинувачений, який не є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, не звернувся до суду про надання йому такої допомоги, то непризначення обвинуваченому апеляційним судом захисника з центру надання безоплатної вторинної правової допомоги не є порушенням права на захист	35
2. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами	36
2.1. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини	36
2.1.1. Процесуальні рішення у формі постанови, доручення, ухвалені під час досудового розслідування, а також судові рішення, витяги з Єдиного реєстру досудових розслідувань, змагальні документи (клопотання, заяви, скарги тощо) не є доказами в розумінні ст. 84 КПК та не можуть оцінюватися крізь призму їх допустимості	36

Результати негласної слідчої (розшукової) дії, які були визнані недопустимими через порушення процедурного правила, передбаченого ст. 290 КПК, а не через істотне порушення прав і свобод людини, визначені частинами 1–3 ст. 87 КПК, не є підставою для визнання недопустимими похідних доказів	36
2.1.2. Несвоєчасне підписання спеціалістом протоколу огляду місця події не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом, якщо сторона захисту не ставить під сумнів інформацію, відображену в цьому протоколі	37
Якщо під час слідчого експерименту слідчий запропонував підозрюваному більш детально розповісти про обставини вчинення злочину, а з матеріалів справи вбачається, що підозрюваний відтворював механізм його вчинення (заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому), вказуючи, як і чому він це робив, то це є елементом проведення слідчого експерименту, а не допиту підозрюваного	37
Розгляд слідчим суддею клопотання про арешт тимчасово вилученого майна з порушенням строків, передбачених ст. 171 КПК, не є підставою для визнання арештованих речових доказів недопустимими	37
3. Доказування	38
3.1. Збирання доказів (витребування та отримання від установ документів)	38
3.1.1. Отримання слідчим з медичної установи медичної карти потерпілого на підставі власного запиту, а не на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів відповідає КПК та не тягне визнання недопустимими доказами висновків судово-медичних експертиз, під час проведення яких експертами досліджено цю медичну картку	38
4. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення	39
4.1. Додатки до протоколів	39
4.1.1. Зберігання кількох електронних документів на одному носії інформації та розташування цього носія в кримінальному провадженні не відразу після протоколу проведеної слідчої дії не може бути підставою для визнання доказу недопустимим. Долучення належним чином упакованого слідчим оригінального примірника технічного носія – флешнакопичувача, на якому зафіксовано проведення обшуку, а згодом і слідчого експерименту, до протоколу обшуку, а не до протоколу слідчого експерименту, не є істотним порушенням прав та свобод людини	39
II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	40
5. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду	40
5.1. Протокол затримання	40
5.1.1. Відсутність у протоколі затримання адвоката відомостей про повідомлення ради адвокатів регіону, номера кримінального провадження, анкетних даних та підписів осіб, які були присутні під час проведення затримання, не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим	

доказом	40
III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	41
6. Загальні положення досудового розслідування	41
6.1. Строки досудового розслідування	41
6.1.1. Постанова прокурора про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування за своєю правовою природою є аналогічною відповідній ухвалі слідчого судді, а тому строк із дня ухвалення слідчим постанови до дня її скасування прокурором включається у строки досудового розслідування	41
6.1.2. Висновок суду про надходження обвинувального акта у кримінальному провадженні з порушенням строків, визначених ст. 219 КПК, не може ґрунтуватися на дослідженні лише відомостей із витягів з Єдиного реєстру досудових розслідувань та реєстру матеріалів досудового розслідування, доданого до обвинувального акта	42
7. Слідчі (розшукові) дії	43
7.1. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи	43
7.1.1. Належним чином оформлений протокол проведення слідчого експерименту з малолітнім потерпілим за участю його законного представника (матері) є допустимим доказом навіть у разі, коли психолог, який брав участь у проведенні цієї слідчої дії, був працівником поліції і матеріали кримінального провадження не містять підтвердження наявності в нього освіти психолога	43
7.2. Проникнення до житла чи іншого володіння особи	44
7.2.1. Звернення органу досудового розслідування до слідчого судді за дозволом на проведення обшуку житла за наявності згоди особи, яка проживала в цьому житлі на підставі договору оренди, не вимагається КПК	44
7.3. Підстави проведення експертизи	44
7.3.1. Повторна експертиза призначається тоді, коли є сумніви у правильності першого експертного висновку, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю чи з тим, що він суперечить іншим матеріалам справи, а також за наявності істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи, зокрема порушень, які призвели до обмеження прав обвинуваченого чи інших осіб	44
8. Форми закінчення досудового розслідування	45
8.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи	45
8.1.1. Оскільки злочин, передбачений ст. 346 «Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча» КК, належить не лише до злочинів проти авторитету органів державної влади, а є також злочином проти здоров'я особи, адже спрямованість злочинних дій засудженого передбачає заподіяння шкоди саме здоров'ю потерпілого, то кримінальне провадження	

щодо вчинення злочину, передбаченого цією статтею, не може бути закрите судом на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК	45
9. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків	46
9.1. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання)	46
9.1.1. Строк дізнання у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки, який би починався з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, КПК не передбачений. Однак такий строк дізнання не повинен перевищувати строків досудового розслідування у кримінальних провадженнях про нетяжкі злочини, передбачений ч. 2 ст. 219 КПК	46
10. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування	47
10.1. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження	47
10.1.1. Відмова прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про звернення до Міністерства закордонних справ України для підтвердження відомостей про реєстрацію місця проживання обвинуваченого не підлягає оскарженню до слідчого судді. Ухвала слідчого судді за наслідками розгляду такої скарги може бути оскаржена до апеляційного суду на підставі загальних засад кримінального провадження	47
11. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування	48
11.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування	48
11.1.1. Ухвала слідчого судді про скасування постанови прокурора про доручення здійснювати досудове розслідування іншому органу не передбачена КПК та підлягає апеляційному оскарженню	48
11.1.2. Ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК у зв'язку неможливістю забезпечити явку підозрюваної особи для проведення слідчих дій під час воєнного стану не підлягає окремому апеляційному оскарженню	49
IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ	49
12. Загальні положення судового розгляду	49
12.1. Відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд спочатку в разі заміни судді	50
12.1.1. Приймаючи рішення щодо продовження судового розгляду після заміни судді, суд бере до уваги право обвинуваченої особи отримати судові рішення в розумний строк, яке за анулювання результатів попереднього довготривалого розгляду та за розгляду справи спочатку практично неможливо забезпечити	50
12.2. Проведення експертизи за ухвалою суду	51
12.2.1. Висловлення стороною захисту незгоди з висновком експерта під	

час розгляду справи в суді й неконкретизована вказівка на доцільність проведення ще однієї експертизи не є підставою для призначення судом повторної експертизи. Висновок експерта в частині визначення виду примусових заходів медичного характеру має для суду рекомендаційний характер. Вид таких заходів визначає виключно суд	51
12.3. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження	52
12.3.1. Судове рішення про здійснення дистанційного провадження приймається у формі ухвали. Проведення судового засідання із захисником, участь якого є обов'язковою, у телефонному режимі не передбачено КПК, перешкоджає суду належним чином встановити особу учасника провадження, роз'яснити права та обов'язки і порушує право обвинуваченого на захист	52
13. Процедура судового розгляду	53
13.1. Допит потерпілого	53
13.1.1. Допит потерпілого і допит свідка процедурно відрізняється лише обсягом попередження про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання суду або за відмову від давання показань (у разі допиту свідка) та за завідомо неправдиві показання (у разі допиту потерпілого). Допит потерпілого в суді проводиться з дотриманням правил, передбачених КПК для допиту свідка, а тому допит особи, яка набула статусу потерпілого, за правилами допиту свідка хоч і є недотриманням вимог КПК, однак не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства	53
14. Судові рішення	54
14.1. Виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні	54
14.1.1. Якщо в резолютивній і мотивувальній частинах ухвали апеляційного суду містяться вказівки на різний склад суду та різні висновки по суті вимог апеляційних скарг учасників провадження, то це є підставою для скасування цього судового рішення	54
Апеляційний суд, який не здійснив жодних дій для повідомлення засудженого про розгляд питання щодо виправлення опіски в судовому рішенні та не зазначив останнього в переліку осіб, яким апеляційний суд мав повідомити про судові засідання щодо виправлення опіски, порушив вимоги ч. 2 ст. 379 та ч. 2 ст. 412 КПК	54
V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ	55
15. Провадження в суді апеляційної інстанції	55
15.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку	55
15.1.1. Ухвала суду першої інстанції, постановлена під час судового провадження, про оголошення в розшук обвинуваченого і зупинення судового провадження не підлягає окремому апеляційному оскарженню	55
16. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	55
16.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за	

нововиявленими або виключними обставинами	55
16.1.1. Консультативні висновки спеціалістів у галузі судової медицини, в яких встановлено помилковість висновків судових експертиз, проведених на досудовому слідстві, не є нововиявленими обставинами в силу приписів ч. 2 ст. 459 КПК у зв'язку з тим, що про наявність суперечностей у висновках експертиз суду було відомо на час розгляду справи по суті та суд для усунення суперечностей призначив проведення комплексної експертизи	55
16.1.2. Розгляд кримінальної справи за відсутності сторони захисту не є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК. Процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами (гл. 34 КПК) не передбачає стадії судових дебатів у випадку відмови в задоволенні заяви	56
16.2. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	57
16.2.1. Заява засудженого про перегляд за виключними обставинами вироку суду, яким його засуджено до довічного позбавлення волі, у зв'язку зі встановленням Конституційним Судом України неконституційності ч. 1 ст. 81, ч. 1 ст. 82 КК в тім, що вони унеможливають їх застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у виді довічного позбавлення волі (Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)2021), підлягає розгляду судом тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин	57
VI. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	58
17. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб	58
17.1. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження	58
17.1.1. Під час здійснення досудового розслідування на сторону обвинувачення покладено тягар встановлення, чи належить підозрюваний до переліку спеціальних суб'єктів, щодо яких згідно зі ст. 480 КПК здійснюється особливий порядок кримінального провадження, зокрема чи є він адвокатом Слідчий місцевої прокуратури не є особою, уповноваженою на повідомлення про підозру адвокату. За відсутності належного повідомлення про підозру наступне складання обвинувального акта стосовно адвоката є необґрунтованим	58
VII. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	59
18.1 Судове рішення	59
18.1. Ухвала місцевого суду про відмову в задоволенні клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження не підлягає апеляційному оскарженню. Процедура вирішення цього питання, встановлена розділом VII КПК, надає особі право на повторне звернення до суду з такою самою заявою за наявності необхідних документів	59

VIII. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ	60
19. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку	60
19.1. Потерпілий є учасником судового провадження про вирішення питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, а тому є суб'єктом права на оскарження ухвали про відстрочку виконання вироку в частині відшкодування шкоди за цивільним позовом, постановленої в порядку статей 536–539 КПК	60
IX. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	61
20. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)	61
20.1. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)	61
20.1.1. Підставою для оскарження в касаційному порядку рішення апеляційного суду про видачу особи (екстрадицію) є неправильне застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою	61
Рішення суду апеляційної інстанції, яким скасовано ухвалу слідчого судді про видачу (екстрадицію) у зв'язку з неналежною перевіркою екстрадиційними органами стану здоров'я запитуваної особи, яка в установленому порядку звернулася щодо визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, що на час апеляційного провадження не було розглянуто по суті, є обґрунтованим та відповідає вимогам закону	61

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
АТ	акціонерне товариство
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВП	Велика Палата Верховного Суду
ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЄДРСР	Єдиний державний реєстр судових рішень
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ	Конституційний Суд України
МЗС	Міністерство закордонних справ України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
СІЗО	слідчий ізолятор
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України
ЦРЛ	центральна районна лікарня

РОЗДІЛ І. СУДОВЕ РІШЕННЯ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ, ЯКЕ МІСТИТЬ ВИСНОВОК ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ НОРМИ ПРАВА У ПОДІБНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

1.1. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК)

1.1.1. Стан сильного душевного хвилювання, який є ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, та який підлягає доказуванню в кримінальному провадженні, може мати прояв як фізіологічного афекту, так і інших емоційних станів, які є реакцією особи на жорстоке поводження з боку потерпілого або поводження, що принижує честь і гідність особи, у тому числі за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого, і досягли такого рівня впливу на свідомість і волю особи, що в момент вчинення умисного вбивства значно знижували її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними

Обставини справи: дружина (ОСОБА_1) обвинувачувалася органом досудового розслідування у тому, що вона, не витримавши регулярних тривалих знущань свого чоловіка, нанесла йому чисельні удари по голові, і лише втамувавши свою злість та побачивши, що потерпілий перестав подавати ознаки життя, припинила завдавати удари та повідомила на лінію «102» про вчинене нею вбивство. Орган досудового розслідування кваліфікував дії обвинуваченої за ч. 1 ст. 115 КК. Під час судового розгляду сторона захисту стверджувала про необхідність перекваліфікації її дії на ст. 116 КК, оскільки дружина під час вчинення умисного вбивства свого чоловіка перебувала в стані сильного душевного хвилювання.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив обвинувачену за ч. 1 ст. 115 КК, пославшись на висновок судово-психіатричної експертизи, відповідно до якого її емоційний стан не досягав ступеню фізіологічного афекту, а сама жінка могла знаходитися в стані емоційної напруги, який не досягав афективної глибини та суттєво не вплинув на її свідомість та діяльність як під час скоєння правопорушення, так і після нього.

Апеляційний суд перекваліфікував дії обвинуваченої на ст. 116 КК, оскільки вважав, що перебування особи в стані сильного душевного хвилювання встановлює суд на підставі фактичних даних у кримінальному провадженні.

Підстави розгляду кримінального провадження палатою ККС: необхідність відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленій постанові колегії суддів Другої

судової палати ККС від 21.09.2021 у справі № 750/13728/19 щодо визнання умисного вбивства вчиненим у стані сильного душевного хвилювання лише у разі встановлення за висновком судово-психологічної експертизи перебування обвинуваченого у стані фізіологічного афекту під час його вчинення.

Позиція палати ККС: палата відступила від указанного рішення ККС, скасувала ухвалу апеляційного суду та призначила новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції палати ККС: на думку ККС, стан сильного душевного хвилювання у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, може мати прояв не лише фізіологічного афекту, а й інших емоційних станів, що можуть бути викликані кумулятивним афектом, який є результатом тривалого нагромадження випадків прояву систематичного знуцання, кожен з яких певним чином впливає на свідомість і волю винного.

Водночас вирішальне значення для визначення сильного душевного хвилювання має саме фаза раптових активних дій, під час якої вчинено умисне вбивство.

Якщо у висновку судово-психологічної експертизи констатовано відсутність саме фізіологічного афекту, то це ще не свідчить про відсутність інших проявів стану сильного душевного хвилювання, яким суд може визнати й інші емоційні стани за умови існування причинного зв'язку між поведінкою потерпілого у формах, визначених диспозицією ст. 116 КК, і відповідним емоційним станом винного, який під час вчинення умисного вбивства порушує його психічну діяльність.

Висновок: при кваліфікації дій особи за ст. 116 КК для встановлення стану сильного душевного хвилювання мають значення, окрім фізіологічного афекту, й інші емоційні стани, за умови, що вони є реакцією особи на поведінку з боку потерпілого, зазначену у диспозиції цієї статті, і досягли такого рівня впливу на свідомість і волю особи, що в момент вчинення умисного вбивства значно знижували її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними. Перебування винного у момент вчинення умисного вбивства у стані сильного душевного хвилювання є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні.

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 05.06.2023 у справі № 587/241/18
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111524547>

РОЗДІЛ II. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

1.1. Цивільний позов у кримінальному провадженні

1.1.1. Для з'ясування питання щодо необхідності залучення співвідповідачем страховика, якщо позивач звернувся з цивільним позовом у кримінальному провадженні до особи або товариства, цивільно-правова відповідальність яких була застрахована полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати

Обставини справи: троє потерпілих звернулися з цивільним позовом до ТОВ у межах кримінального провадження за ч. 2 ст. 286 КК. В цій позовній заяві не було зазначено як цивільного відповідача страхову компанію. Під час судового розгляду двоє з потерпілих подали до суду заяви про залишення без розгляду їх позовних вимог до ТОВ, а третій потерпілий підтримав свій цивільний позов у повному обсязі та просив його задовольнити. Жодних клопотань про залучення страхової компанії як цивільного відповідача учасники провадження не заявляли.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд стягнув з ТОВ на користь третього потерпілого моральну шкоду, а позовні вимоги двох інших потерпілих залишив без розгляду.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі представник цивільного відповідача – ТОВ, серед іншого, вказує, що цивільно-правова відповідальність щодо автомобіля, який належить товариству, була застрахована у страховій компанії, а тому завдану шкоду, у межах суми страхового відшкодування, має бути стягнуто зі страховика.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП: необхідність відступити від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях ККС, та забезпечення єдності судової практики щодо розгляду цивільного позову, пред'явленого до особи або товариства, цивільно-правова відповідальність яких була застрахована полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у випадках, коли під час судового розгляду у місцевому суді страхову компанію не було залучено.

Позиція колегії суддів стосовно вирішення проблеми: суд першої інстанції, задовольняючи цивільний позов, обґрунтовано стягнув завдану шкоду з обраного на підставі ч. 1 ст. 51 ЦПК, ст. 128 КПК позивачем конкретного

відповідача без залучення страхової компанії, оскільки від учасників провадження жодних клопотань про залучення страхової компанії як цивільного відповідача не надходило.

Обґрунтування позиції ККС: у ККС існують різні позиції щодо вирішення цивільного позову, якщо позивач не заявляв його до страхової компанії.

Перша позиція узгоджується з підходом, викладеним у постанові ВП від 12.12.2018 у справі № 570/3439/16-ц та вказує на те, що визначення відповідача, предмета та підстав цивільного спору є правом позивача (постанови колегії суддів Першої судової палати ККС від 02.03.2021 у справі № 137/265/19 та від 16.04.2020 у справі № 711/2625/18).

Друга позиція полягає в тому, що рішення суду першої інстанції про стягнення лише з цивільного відповідача на користь потерпілого коштів у рахунок відшкодування матеріальної, моральної шкоди та процесуальних витрат на правову допомогу, не ґрунтується на висновках, які викладені у зазначеній постанові ВП, оскільки суди попередніх інстанцій не звернули увагу на те, що на момент настання ДТП цивільно-правову відповідальність відповідача як володільця транспортного засобу було застраховано страховою компанією і не залучили до розгляду провадження страхову компанію як співвідповідача (постанова колегії суддів Другої судової палати ККС від 06.09.2022 у справі № 363/5439/19).

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 29.06.2023 у справі № 362/5844/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111972720>

II. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

2. Провадження в суді апеляційної інстанції

2.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

2.1.1. Для з'ясування питання щодо можливості апеляційного оскарження ухвали суду першої інстанції про закриття кримінального провадження лише щодо частини пред'явленого обвинувачення, постановленої до закінчення судового розгляду кримінального провадження, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: ОСОБА_1 обвинувачувався у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 28 – ст. 340; ч. 3 ст. 27 – ч. 1 ст. 376-1; ч. 3 ст. 27 – ч. 2 ст. 375 КК. Місцевий суд заклав кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА_1 у вчиненні ч. 3 ст. 27 – ч. 2 ст. 375 КК на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із визнанням неконституційною та втратою чинності ст. 375 КК відповідно до Рішення КСУ від 11.06.2020 № 7-р/2020. В іншій частині пред'явленого обвинувачення кримінальне провадження призначено до розгляду.

Апеляційний суд змінив цю ухвалу та закриття кримінального провадження на підставі п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор, з-поміж іншого, вказує, що положення статей 284, 392 КПК не передбачають можливості до закінчення судового розгляду всього кримінального провадження окремого оскарження ухвали про закриття кримінального провадження лише в частині відповідного кримінального правопорушення, а тому суд апеляційної інстанції мав керуватися положеннями ч. 4 ст. 399 КПК та відмовити у відкритті апеляційного провадження, а апеляційні скарги повернути апелянтам.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП: необхідність відступити від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях ККС, та забезпечення єдності судової практики щодо можливості оскарження ухвали суду першої інстанції про закриття кримінального провадження лише в частині пред'явленого обвинувачення, яка постановлена до закінчення судового розгляду всього кримінального провадження.

Позиція колегії суддів стосовно вирішення проблеми: ухвала суду першої інстанції про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених статтями 284, 288 КПК, яка постановлена лише щодо частини пред'явленого обвинувачення та перешкоджає подальшому кримінальному провадженню в цій частині, з огляду на положення, передбачені ч. 11 ст. 284, ч. 5 ст. 288, ст. 392 КПК, може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Обґрунтування позиції ККС: у ККС існують різні підходи щодо застосування норм кримінального процесуального закону щодо можливості оскарження ухвал суду першої інстанції про закриття кримінального провадження в частині певного кримінального правопорушення.

Перший підхід полягає у тому, що в апеляційному порядку може бути оскаржено ухвалу суду про закриття всього кримінального провадження, а не лише його частини. Ухвала суду першої інстанції про закриття кримінального провадження лише в частині кримінальних правопорушень відноситься до рішень, які прийняті під час судового провадження, та, з огляду на положення ч. 2 ст. 392 КПК, окремому оскарженню не підлягає, а тому суд апеляційної інстанції, керуючись положеннями ч. 4 ст. 399 КПК, мав відмовити у відкритті апеляційного провадження (постанова колегії суддів Другої судової палати ККС від 18.02.2021 у справі № 335/11310/15-к).

У іншому випадку ККС не висловлював висновків про те, що ухвала суду першої інстанції про закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності (лише в частині пред'явленого обвинувачення) не підлягала окремому оскарженню в апеляційному порядку (постанова колегії суддів Першої судової палати ККС від 13.04.2023 у справі № 157/1091/22).

2.2. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги

2.2.1. Для вирішення питання про можливі процесуальні дії апеляційного суду, що переглядає виправдувальний вирок щодо обвинуваченого, який помер після його ухвалення (закрити апеляційне провадження чи закрити кримінальне провадження), а також про те, чи зобов'язаний апеляційний суд розглянути по суті доводи апеляційної скарги, кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд 25.11.2019 визнав невинуватим ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 121 КК та виправдав на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК за відсутністю в його діях складу цього кримінального правопорушення.

Апеляційний суд 25.10.2022 закрити це кримінальне провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку зі смертю виправданого 19.09.2021, тобто після ухвалення щодо нього виправдувального вироку.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП: необхідність відступити від висновків щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладених в раніше ухвалених рішеннях ККС, та забезпечення єдності судової практики щодо процесуального рішення, яке повинен постановити апеляційний суд під час перегляду виправдувального вироку у тому випадку, коли обвинувачений помер (закрити апеляційне провадження чи закрити кримінальне провадження), та чи повинен він за таких обставин розглянути по суті доводи апеляційної скарги.

Позиція колегії суддів стосовно вирішення проблеми: колегія суддів вважає, що в разі встановлення обставин, передбачених п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК, суд апеляційної інстанції уповноважений закрити кримінальне провадження. При цьому, закриття кримінального провадження у зв'язку із смертю особи на стадії апеляційного перегляду виправдувального вироку означає припинення подальшої процедури його апеляційного перегляду і доводи апеляційної скарги залишаються без розгляду.

Обґрунтування позиції ККС: у ККС існують різні позиції щодо вирішення окресленої проблеми.

Перша позиція полягає в тому, що апеляційний суд уповноважений закрити кримінальне провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК за обставин, коли під час перегляду виправдувального вироку буде встановлено факт смерті обвинуваченого. При цьому виправдувальний вирок не підлягає скасуванню, а доводи апеляційної скарги залишаються без розгляду (постанови колегій суддів Третьої судової палати ККС від 01.03.2023 у справі 759/11932/18, Першої

судової палати ККС від 30.08.2022 у справі № 710/466/16-к, в ухвалях колегій суддів Третьої судової палати ККС від 16.02.2021 у справі № 761/3820/18, від 05.03.2021 у справі № 761/32183/17 та від 03.03.2020 у справі № 264/6533/17, в ухвалях колегій суддів Першої судової палати ККС від 08.02.2021 у справі № 761/36227/17 та від 09.03.2021 у справі № 761/33490/14-к).

Друга позиція полягає в тому, що за аналогічних обставин правильним процесуальним рішенням є ухвала про закриття апеляційного провадження. У випадку, коли апеляційний суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження із зазначених підстав, то обов'язковим є вирішення питання про законність виправдувального вироку, тобто апеляційна скарга повинна бути розглянута по суті (постанова колегії суддів Другої судової палати ККС від 02.11.2021 у справі № 753/21116/17).

Колегія суддів погоджується з першим підходом у судовій практиці ККС.

Ухвала колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 710/466/16-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111554043>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Звільнення від кримінальної відповідальності

1.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

1.1.1. Кваліфікація місцевим судом діяння засудженого за статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, ніж йому інкримінувалося органом досудового розслідування, не зобов'язує апеляційний суд першочергово розглянути клопотання захисту про закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Апеляційний суд передусім вирішує питання кваліфікації діяння засудженого та за його наслідками приймає рішення щодо наявності чи відсутності підстав для закриття кримінальної справи на підставі ст. 49 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд вироком від 04.04.2013 визнав винуватими і засудив ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 15 – ч. 3 ст. 368-2 КК, ОСОБА_2 за ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 15 – ч. 3 ст. 368-2 КК.

Апеляційний суд 17.01.2023 ухвалив новий вирок, яким визнав винуватими і засудив ОСОБА_1 за ч. 4 ст. 368 КК, ОСОБА_2 за ч. 5 ст. 27 – ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту, серед іншого, вказує на те, що суд апеляційної інстанції не вирішив клопотання захисника про закриття кримінальної справи з підстав, визначених ст. 49 КК.

Позиція ККС: залишено без зміни вирок апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що той факт, що вироком місцевого суду діяння засуджених було кваліфіковано за статтею про менш тяжке кримінальне правопорушення, не впливає на вирішення питання по суті заявленого клопотання, оскільки сторона обвинувачення впродовж усіх судових розглядів доводила винуватість засуджених у вчиненні особливо тяжкого злочину.

Саме це питання первісно потрібно було вирішити апеляційному суду. І лише за наслідками його розгляду прийняти рішення щодо наявності чи відсутності підстав для закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, що і було зроблено.

2. Призначення покарання

2.1. Обставини, які пом'якшують покарання

2.1.1. Повернення потерпілому викраденого майна внаслідок його вилучення в обвинуваченого під час огляду місця події не є добровільним відшкодуванням заподіяної шкоди та не може враховуватися судом під час призначення покарання як обставина, що його пом'якшує

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив ОСОБА_1 за ч. 4 ст. 185 КК.

Апеляційний суд звільнив засуджену від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК, вважаючи однією з обставин, яка пом'якшує покарання, добровільне відшкодування завданої потерпілому шкоди в повному обсязі, а також примирення з потерпілим.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що висновок суду апеляційної інстанції про можливість виправлення засудженої без відбування призначеного покарання є недостатньо обґрунтованим, оскільки визнаючи обставиною, що пом'якшує покарання, добровільне відшкодування заподіяної шкоди, поза увагою апеляційного суду залишилося те, що викрадене майно було вилучено за місцем проживання засудженої в ході огляду місця події та було повернуто потерпілому.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 613/527/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647884>

2.2. Зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання

2.2.1. Строки перебування засудженого в установі попереднього ув'язнення для вирішення питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та слідування під вартою зі слідчого ізолятора до установи виконання покарань не є попереднім ув'язненням і не можуть зараховуватися у строк покарання за правилами, передбаченими ч. 5 ст. 72 КК

Обставини справи: засуджений звернувся із заявою про перегляд ухвали місцевого суду за нововиявленими обставинами, де просив місцевий суд зарахувати йому у строк покарання строки попереднього ув'язнення з 05.08.2013 по 14.10.2013, з 14.11.2014 по день постановлення ухвали з розрахунку 1 день перебування в установах попереднього ув'язнення за 2 дні позбавлення волі. Місцевий суд відмовив у задоволенні цієї заяви, мотивуючи своє рішення тим, що строк слідування під вартою із СІЗО до установи виконання покарань, тобто строк від дати набрання обвинувальним вироком законної сили до дати прибуття до місця відбування покарання, а також строк перебування в СІЗО для вирішення питання про перегляд ухвал та вироку за нововиявленими обставинами, не є попереднім ув'язненням.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд відмовив засудженому в задоволенні заяви про перегляд за нововиявленими обставинами ухвали місцевого суду про зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання з розрахунку 1 день попереднього ув'язнення за 2 дні позбавлення волі.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погодився з висновком апеляційного суду, що засуджений у період 05.08.2013 по 14.10.2013 вибував із місць відбування покарання до СІЗО та перебував у ньому в зв'язку з розглядом його заяви про перегляд вироку апеляційного суду за нововиявленими обставинами, а тому цей період не відноситься до попереднього ув'язнення та не може бути зарахований засудженому у строк покарання відповідно до вимог ч. 5 ст. 72 КК.

Також не підлягає зарахуванню у строк покарання як попереднє ув'язнення період з 14.11.2014 (дати вибуття ним із установи виконання покарань до СІЗО) по дату постановлення ухвали, оскільки в цей час засуджений перебував в установі попереднього ув'язнення виключно з метою вирішення питання про перегляд низки судових рішень безпосередньо за його заявами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 585/1/18 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111908284>

3. Звільнення від покарання та його відбування

3.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням

3.1.1. Виняток у ч. 1 ст. 75 КК, який унеможливорює звільнення від відбування покарання з випробуванням особи, яка порушила правила безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортним засобом, та яка перебувала у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, має імперативний характер і не залежить від того, чи вчинено відповідне порушення в умовах воєнного стану. Водій, який порушив правила безпеки дорожнього руху в стані алкогольного сп'яніння, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження (ч. 2 ст. 286-1 КК), не може бути звільнений від відбування покарання з випробуванням

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим та засудив водія за порушення правил безпеки дорожнього руху в стані алкогольного сп'яніння, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження (ч. 2 ст. 286-1 КК), призначивши покарання із застосуванням ст. 69 КК.

Апеляційний суд скасував цей вирок в частині призначеного покарання та на підставі ст. 75 КК звільнив водія від відбування покарання з випробуванням. Таке рішення було мотивовано тим, що в умовах воєнного стану можна не враховувати обмеження, визначені ч. 1 ст. 75 КК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що вчинення ДТП водієм, який перебуває у стані алкогольного сп'яніння, унеможлиблює звільнення його від призначеного покарання з випробуванням відповідно до вимог ст. 75 КК, оскільки зазначеною статтею передбачена заборона у її застосуванні.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 170/667/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614174>

3.1.2. У разі звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) суд може йому призначити лише ті додаткові покарання, які передбачені у ст. 77 КК. Якщо в санкції статті Особливої частини КК, за якою засуджується особа, конфіскація майна передбачається як обов'язкове додаткове покарання, то в разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням непризначення такого додаткового покарання відповідає вимогам КК

В апеляційному порядку не можуть оскаржуватися обставини, які не оспорювалися учасниками судового провадження під час судового розгляду (ч. 2 ст. 392 КПК), у тому числі й обставини, які впливають на призначення покарання, а позиція прокурора, який в обвинувальному акті вказав на наявність у діях обвинуваченого обставини, що пом'якшує покарання, а потім оскаржив це в апеляційному суді, є суперечливою у зв'язку з тим, що всі учасники судового розгляду з такими обставинами погодилися

Обставини справи: відповідно до обвинувального акта ОСОБА_1 обвинувачувався у провадженні господарської діяльності у взаємозв'язку з окупаційною адміністрацією держави-агресора на території Харківської області, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК.

В обвинувальному акті, обставинами, які відповідно до ст. 66 КК пом'якшують покарання, органом досудового розслідування визнано щире каяття та активне сприяння розкриттю злочину.

Прокурор у судовому засіданні ставив питання щодо недоцільності дослідження всіх доказів у кримінальному провадженні, та клопотав перед судом обмежитися лише допитом обвинуваченого та дослідженням документів, які характеризують його особу.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА_1 за ч. 4 ст. 111-1 КК та на підставі ст. 75 КК звільнив його від відбування покарання з випробуванням. При цьому місцевий суд не призначив ОСОБА_1 додаткове покарання у виді конфіскації майна у зв'язку зі звільненням останнього від відбування покарання з випробуванням. Розгляд цього кримінального провадження відбувся у спрощеному порядку.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі прокурор оскаржував наявність обставини, яка пом'якшує покарання – щирого каяття та незастосування додаткового покарання у виді конфіскації майна.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС дійшов висновку, що вимоги ч. 2 ст. 394 КПК не дають можливості оскаржувати обставини, які не оспорювалися учасниками судового провадження під час судового розгляду, у тому числі і обставини, які впливають на призначення покарання, а позиція сторони обвинувачення щодо наявності в діях ОСОБА_1 щирого каяття є суперечливою, у зв'язку з тим, що всі учасники судового розгляду з такими обставинами погодилися. Крім того, висновки судів попередніх інстанцій про можливість звільнення ОСОБА_1 від відбування покарання з випробуванням є вмотивованими та належним чином обґрунтованими, а ст. 77 КК не передбачає призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна у тому випадку, якщо особу звільнено від відбування основного покарання на підставі ст. 75 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 953/6732/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772584>

4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

4.1. Громадські роботи

4.1.1. Якщо в санкції статті, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, яке інкримінується неповнолітньому, мінімальна межа покарання у виді громадських робіт є вищою, аніж мінімальний розмір цього покарання, передбачений у разі його призначення неповнолітньому (ст. 100 КК), то суд може призначити покарання у виді громадських робіт неповнолітньому засудженому в мінімальному розмірі, визначеному ст. 100 КК, лише із застосуванням ст. 69 КК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив неповнолітнього за ч. 1 ст. 185 КК до покарання у виді громадських робіт на строк 60 год.

Призначаючи це покарання неповнолітньому, суд першої інстанції у мотивувальній частині вироку послався на ст. 100 КК, мотивуючи особливостями призначення покарання стосовно неповнолітньої особи.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що санкцією ч. 1 ст. 185 КК передбачено покарання у виді громадських робіт на строк від 80 до 240 год, а суд першої інстанції всупереч вимогам п. 1 ч. 1 ст. 65 КК призначив неповнолітньому покарання менш суворе, ніж передбачене санкцією ч. 1 ст. 185 КК.

Позиція ККС: змінено ухвалу апеляційного суду в частині призначеного покарання, ухвалено вважати неповнолітнього засудженим за ч. 1 ст. 185 КК до покарання із застосуванням ст. 69 КК у виді 60 год громадських робіт.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що під час призначення покарання у виді громадських робіт неповнолітньому, якого засуджено за ч. 1 ст. 185 КК, покарання може призначатися на менший строк, ніж мінімальна межа відповідного покарання, передбачена у санкції відповідної частини статті КК, лише на підставі ст. 69 КК.

У санкції ч. 1 ст. 185 КК, за якою було засуджено неповнолітнього, передбачено покарання у виді громадських робіт на строк від 80 до 240 год, тоді як у ст. 100 КК, яка визначає особливості призначення цього виду покарання неповнолітньому, передбачено, що громадські роботи можуть бути призначені на строк від 30 до 120 год. ККС дійшов висновку, що строки, визначені у ст. 100 КК порівняно з санкцією ч. 1 ст. 185 КК є більш сприятливими для засудженого неповнолітнього. Водночас призначити покарання у виді громадських робіт неповнолітньому засудженому у мінімальних межах, передбачених ст. 100 КК, можна на підставі ст. 69 КК.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.06.2023 у справі № 311/2644/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111487391>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

5. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

5.1. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК)

5.1.1. Дії лікаря акушера-гінеколога у складі консилиуму лікарів, що був скликаний після раптового погіршення стану потерпілої особи після пологів, які полягають у невиконанні професійних обов'язків, передбачених відповідною посадовою інструкцією лікаря, внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення (невжиття заходів до зупинки кровотечі у потерпілої особи, проведення інших медичних маніпуляцій, що порушують клінічні протоколи, затверджені Міністерством охорони здоров'я України), перебувають у причинному зв'язку з настанням смерті потерпілої особи, незважаючи на необережну поведінку інших лікарів, які входили до цього консилиуму, яких також було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 140 КК. Лікар акушер-гінеколог є медичним працівником, суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК. Покладення на нього додаткових обов'язків завідувача пологовим відділенням лікарні та нез'ясування судами попередніх інстанцій того, які саме обов'язки керівника відділення було порушено засудженим, не впливають на кваліфікацію його дій за ч. 1 ст. 140 КК

Обставини справи: лікар акушер-гінеколог_1, на яку було додатково покладено обов'язки завідувача цим відділенням, обвинувачувалася у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 140 КК.

Як було встановлено органом досудового розслідування, лікар акушер-гінеколог_1 після погіршення стану здоров'я потерпілої, в якій після пологів почалася кровотеча, була запрошена до консилиуму лікарів, до якого також входили лікар акушер-гінеколог_2, яка безпосередньо приймала пологи в потерпілої, лікар акушер-гінеколог_3, черговий лікар ЦРЛ, які постійно спостерігали за потерпілою. Ці лікарі, у тому числі лікар акушер-гінеколог_1, порушуючи як посадові інструкції лікарів, так і клінічні протоколи з акушерської та гінекологічної допомоги, затверджені наказом МОЗ, встановили неправильний діагноз потерпілій, не вжили заходів до зупинки кровотечі у потерпілої, внаслідок чого, незважаючи на реанімаційні заходи, настала смерть потерпілої. Причиною смерті став гіповолемічний шок, що виник внаслідок тривалої кровотечі із неповного розриву матки.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: лікар-акушер-гінеколог_1 визнана винуватою та засуджена за ч. 1 ст. 140 КК; на підставі ст. 49 КК її звільнено від призначеного покарання. Цим же вироком лікаря акушер-гінеколога_3 (чергового лікаря ЦРЛ) визнано винуватою та засуджено за ч. 1 ст. 140 КК; на підставі ст. 49 КК її звільнено від призначеного покарання. Ухвалою цього ж суду лікаря акушер-гінеколога_2 (яка безпосередньо приймала пологи в потерпілої) на підставі ст. 49 КК звільнено від кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 140 КК у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, а кримінальне провадження стосовно неї закрито.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі засуджена, лікар акушер-гінеколог_1, серед іншого, вказує, що в її діях відсутній склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 140 КК. Вказане аргументується, серед іншого, тим, що на час події кримінального правопорушення засуджена не виконувала обов'язків завідувача пологовим відділенням ЦРЛ, а в той день, коли настала смерть потерпілої, засуджена мала вихідний день.

Судові рішення щодо лікаря акушер-гінеколога_2 та лікаря акушер-гінеколога_3 у касаційному порядку не оскаржувалися.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що у діях лікаря акушер-гінеколога_1 має місце склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 140 КК.

Матеріалами кримінального провадження підтверджується, що відповідно до наказу головного лікарня ЦРЛ засуджена перебувала на посаді лікаря-акушер-гінеколога пологового відділення ЦРЛ, тобто була медичним працівником, та була обізнана з вимогами посадової інструкції лікаря акушер-гінеколога.

З висновку експерта вбачається, що відповідальність за проведення заходів діагностики та лікування під час перебування потерпілої в пологовому відділенні несе лікуючий лікар акушер-гінеколог_3, оскільки після погіршення її стану не провела ручне обстеження порожнини матки з метою виявлення розриву тіла матки та подальших заходів щодо зупинки кровотечі, яка була причиною смерті породілля. Разом з тим, у вказаному висновку експерти окремо зазначили, що ці дії могли також провести інші лікарі, а саме лікар акушер-гінеколог_1 та лікар акушер-гінеколог_2.

Цей висновок було підтверджено під час допиту в суді першої інстанції двома експертами.

Отже, експерти дійшли висновку, що при проведенні лікарями одразу після погіршення стану потерпілої заходів щодо своєчасної діагностики розриву тіла матки та зупинки кровотечі, смерті потерпілої можна було б запобігти.

ККС звертає увагу на те, що у рішеннях судів попередніх інстанцій, зокрема, під час формулювання обвинувачення, зроблено акцент на тому, що засуджена вчинила кримінальне правопорушення, будучи медичним працівником, лікарем акушером-гінекологом, а на час вчинення кримінального правопорушення на неї було додатково покладено обов'язки завідувача пологовим відділенням ЦРЛ, що не впливає на кваліфікацію.

Доводи сторони захисту, викладені у касаційній скарзі, про те, що засуджена не виконувала обов'язків завідувача пологовим відділенням ЦРЛ, не спростовують висновки судів про її винуватість у вчиненні правопорушення, оскільки останній, зокрема, було інкриміновано вчинення правопорушення як медичним працівником, на що слушно звернув увагу і суд апеляційної інстанції у своєму рішенні. Посилання засудженої на те, що у день події у неї був вихідний день спростовують висновки судів про її винуватість з огляду на те, що, як встановили суди та не заперечується самою засудженою, вона за власним бажанням вирішила залишитися та допомогти колегам.

З огляду на викладене та те, що лікар-акушер-гінеколог_1 була присутня під час пологів потерпілої, оглядала її після погіршення самопочуття, радилася з іншими лікарями та надавала вказівки, суди дійшли вірних висновків, що ця лікар під час виявлення симптомів не дотрималася дій, які передбачені відповідними протоколами. Отже, лікар акушер-гінеколог обґрунтовано визнана судом винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 140 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 943/2064/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804845>

6. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

6.1. Сексуальне насильство (ст. 153 КК)

6.1.1. Кримінальні правопорушення, передбачені ст. 153 «Сексуальне насильство» та ст. 156 «Розбещення неповнолітніх» КК, розмежуються за ознаками об'єктивної сторони, зокрема за вчиненням чи невчиненням насильницьких дій сексуального характеру. Для кваліфікації дій винного за ст. 153 КК необхідно встановити, чи були вчинені щодо потерпілої особи будь-які насильницькі дії, чи мали ці дії сексуальний характер та чи були вони вчинені без добровільної згоди потерпілої, крім випадку, якщо вони були вчинені щодо малолітньої особи незалежно від її добровільної згоди

Обставини справи: обвинувачений, силоміць утримуючи малолітню потерпілу, вчинив насильницькі дії сексуального характеру, не пов'язані із проникненням в її тіло.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 4 ст. 153 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС не вбачає зі встановлених судом першої інстанції обставин справи, що дії обвинуваченого були направлені на вчинення саме насильницьких дій сексуального характеру, оскільки застосування сили і насильницькі дії сексуального характеру це не тотожні поняття.

Розглядаючи кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, суди зобов'язані оцінити фактичні обставини вчиненого кримінального правопорушення з огляду на їх доведеність з приводу того, чи були вчинені щодо потерпілої особи будь-які насильницькі дії; чи мали такі дії (не пов'язані з проникненням в тіло іншої особи) сексуальний характер та чи були вони вчинені без добровільної згоди потерпілої, крім випадку, якщо вони були вчинені щодо малолітньої особи, яка не досягла чотирнадцятирічного віку (незалежно від її добровільної згоди), та чітко розмежувати чи мають ці дії ознаки інших кримінальних правопорушень, зокрема, чи не слід кваліфікувати дії винної особи як розбещення неповнолітніх, оскільки об'єктивна сторона кримінальних правопорушень, передбачених ст. 153 та ст. 156 КК, схожа.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 736/1760/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804840>

6.2. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК)

6.2.1. Добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, утворюють склад кримінального правопорушення,

передбаченого ст. 155 КК, у разі, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала або припускала), що потерпіла особа не досягла шістнадцятирічного віку, так само й тоді, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. Це питання вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням обізнаності винного про вік потерпілої особи, її зовнішнього вигляду і поведінки, а також інших факторів. Сумлінна помилка щодо досягнення шістнадцятирічного віку особою, з якою вчинялися дії сексуального характеру, виключає відповідальність за ст. 155 КК

Обставини справи: органом досудового розслідування ОСОБА_1 обвинувачувався у вступі у статеві зносини з потерпілою, яка не досягла 16-річного віку.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватим ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 155 КК та виправдав на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в його діянні є склад кримінального правопорушення.

Суд першої інстанції встановив, що стороною обвинувачення не було спростовано показань обвинуваченого про те, що він не усвідомлював і не міг усвідомлювати, що потерпіла не досягла 16-річного віку, та дійшов висновку, що прокурором не доведено поза розумним сумнівом наявність у діях обвинуваченого обов'язкового елементу – суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 155 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС зазначив, що вчинення дій сексуального характеру, зокрема, добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла 16-річного віку, утворюють склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 155 КК, у разі, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала або припускала), що потерпіла особа не досягла 16-річного віку, а так само, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. Це питання вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням обізнаності винного про вік потерпілої особи, її зовнішнього вигляду і поведінки, інших факторів. Сумлінна помилка щодо досягнення 16-річного віку особою, з якою вчинялися дії сексуального характеру, виключає відповідальність за ст. 155 КК.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 753/14341/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871585>

7. Кримінальні правопорушення проти власності

7.1. Крадіжка (ст. 185 КК)

7.1.1. Платіжний термінал, який має засоби охорони від доступу сторонніх осіб і використовується для зберігання матеріальних цінностей, є сховищем, а його

пошкодження з метою заволодіння грошовими коштами, що перебували в ньому, слід кваліфікувати як крадіжку з проникненням у сховище

Обставини справи: ОСОБА_1 обвинувачувався в тому, що він намагався проникнути у платіжний термінал поповнення «easy pay» за допомогою заздалегідь заготовленого металевого лому, пошкодив задню стіну цього терміналу з метою крадіжки грошових коштів, що у ньому знаходились, однак не закінчив злочин до кінця у зв'язку з його затриманням.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА_1 за ч. 3 ст. 15 – ч. 3 ст. 185 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що згідно з Інструкцією про ведення касових операцій банками в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 25.09.2018 № 103, платіжний термінал не є сховищем.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС відхилив доводи сторони захисту та зазначив, що ця Інструкція регулює виключно банківську діяльність та визначає поняття «сховище» у вузькому розумінні. У той же час, зміст поняття «сховище», закріплений доктриною кримінального права, значно ширший.

Для того, щоб викрасти гроші, які знаходились у платіжному терміналі, засудженому довелося у нічний час застосовувати фізичні зусилля щоб металевим ломом пошкодити захисну стінку платіжного терміналу, тобто незаконно проникнути у місце, яке має засоби охорони від доступу сторонніх осіб і використовується для зберігання матеріальних цінностей – грошей. Тому суди правильно встановили, що платіжний термінал є сховищем, незаконне проникнення до якого інкримінувалось обвинуваченому.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 753/22570/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871590>

8. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

8.1. Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)

8.1.1. Для настання кримінальної відповідальності керівника підприємства за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, якщо воно спричинило загибель людини (ч. 2 ст. 271 КК), вирішальне значення має фактичне здійснення трудової функції працівником, а не юридичне оформлення трудових відносин з ним

Керівник підприємства зобов'язаний забезпечувати охорону праці не лише на підставі своєї посадової інструкції, а відповідно до займаної посади. Неналежна освіта та короткий період перебування на посаді директора, які викликали в обвинуваченого труднощі з ознайомленням зі своїми посадовими

обов'язками, специфікою роботи підрозділів підприємства, нормативною документацією та організацією виробничого процесу, не можуть бути покладені в основу виправдувального вироку за ст. 271 КК

Обставини справи: директор ТОВ обвинувачувався в тому, що він допустив до роботи потерпілого без укладання з ним трудового договору та не забезпечив встановлення в завальній ямі складу металевої решітки, яка запобігає падінню людей, що стало технічною причиною загибелі потерпілого.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватим директора ТОВ за ч. 2 ст. 271 КК та виправдав на підставі п. 2 ч. 1 ст. 373 КПК, оскільки не доведено, що кримінальне правопорушення вчинив обвинувачений.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Суди дійшли висновку, що директор ТОВ не був відповідальним за охорону праці, організацію роботи та безпечну експлуатацію обладнання у структурному підрозділі підприємства, оскільки він, хоча і є службовою особою, однак фактично не був зобов'язаний виконувати свої обов'язки, зокрема, з охорони праці, тому що не підписував свою посадову інструкцію.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що апеляційний суд не проаналізував та не надав оцінки доводам прокурора про те, що директор ТОВ був зобов'язаний забезпечувати охорону праці не тільки на підставі своєї посадової інструкції, а відповідно до займаної посади.

Щодо незнання керівником підприємства затверджених інструкцій з охорони праці.

ККС вважає необґрунтованою позицію судів попередніх інстанцій про те, що ОСОБА_1 як новопризначений директор підприємства не мав підстав вивчати попередньо затверджені інструкції з охорони праці, оскільки з їх змістом уже були ознайомлені всі працівники підприємства, і перегляду вони не підлягали.

Також не може бути покладено в основу судового рішення твердження про те, що ОСОБА_1, будучи за освітою педагогом, за короткий період перебування на посаді директора мав труднощі з ознайомленням зі своїми посадовими обов'язками, специфікою роботи підрозділів підприємства, нормативною документацією та організацією виробничого процесу.

Щодо відсутності у керівника відповідальності за охорону праці на підприємстві стосовно особи, яка фактично працювала без офіційного працевлаштування.

ККС зазначає, що для застосування ч. 2 ст. 271 КК вирішальне значення має саме те, що потерпілий фактично працював на підприємстві, на якому службова особа відповідає за охорону праці, а не юридичне оформлення трудових відносин з такою особою.

Щодо невиконання потерпілим вимог техніки безпеки, внаслідок чого трапився нещасний випадок.

Апеляційний суд не проаналізував доводи прокурора про те, що виконання вимог про охорону праці щодо належного встановлення захисних решіток само собою виключало би потрапляння потерпілого за описаних в обвинуваченні обставин у завальну яму, де його засипало зерном.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.06.2023 у справі № 451/1511/13-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111554040>

9. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

9.1. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК)

9.1.1. Дії директора товариства, яка до відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду щодо зупинення експлуатації товариства провела загальні збори засновників, на яких довела до відома учасників про наявність цього судового рішення, що підтверджується відповідним наказом, і звернулася до суду із заявою про роз'яснення судового рішення, свідчать про намір виконати судове рішення та не містять складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК

Обставини справи: органом досудового розслідування директор ТОВ обвинувачувалася в тому, що всупереч постанові окружного адміністративного суду, якою повністю зупинено роботу ТОВ, продовжувала його експлуатацію, за що отримувала прибуток. Дії директора ТОВ було кваліфіковано органом досудового розслідування за ч. 2 ст. 382 КК.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватою директора за ч. 2 ст. 382 КК і виправдав на підставі п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з відсутністю події кримінального правопорушення.

Апеляційний суд змінив цей вирок та постановив вважати директора виправданою на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в її діянні є склад кримінального правопорушення.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що під час судового розгляду кримінального провадження директор стверджувала, що вчиняла всі залежні від неї дії для того, щоб виконати постанову окружного адміністративного суду. Так, вона скликала та провела загальні збори засновників, на яких було доведено до відома зміст цієї постанови, що підтверджується наказом про повідомлення підприємців згідно з Протоколом загальних зборів засновників, підприємцям було повідомлено про необхідність покинути орендовані приміщення протягом 7 днів з моменту повідомлення. Окрім цього, директор звернулася до суду із заявою про роз'яснення судового рішення. Ці дії нею було виконано ще до відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду.

Таким чином надані стороною обвинувачення письмові докази та допитані у судовому засіданні суду першої інстанції свідки не підтвердили викладених в обвинуваченні обставин щодо наявності у директора умислу на невиконання судового рішення, натомість вчиненні нею дії свідчать про намір виконати постанову окружного адміністративного суду.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.06.2023 у справі № 210/4031/17 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112002476>

РОЗДІЛ IV. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Засади кримінального провадження

1.1. Забезпечення права на захист

1.1.1. Якщо під час апеляційного перегляду кримінального провадження, в якому участь захисника необов'язкова, було припинено право на зайняття адвокатською діяльністю адвоката, який здійснював захист обвинуваченої особи, однак обвинувачений, який не є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, не звернувся до суду про надання йому такої допомоги, то непризначення обвинуваченому апеляційним судом захисника з центру надання безоплатної вторинної правової допомоги не є порушенням права на захист

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 309 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Під час апеляційного перегляду цього кримінального провадження було припинено дію свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю адвоката, який здійснював захист ОСОБА_1. Цей адвокат звернувся до апеляційного суду з клопотанням про допуск його до участі у кримінальному провадженні як захисника, однак апеляційний суд відмовив йому в цьому, мотивуючи своє рішення відсутністю в нього відповідних процесуальних підстав. Під час апеляційного розгляду провадження засуджена не заявляла про надання їй правової допомоги за кошти держави.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що апеляційний суд не мав підстав для допуску до провадження адвоката, свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю якого було припинено, виходячи з вимог ст. 45 КПК та ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Статтею 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» визначено чіткий та вичерпний перелік осіб, яким така допомога надається за кошти держави. Заяву про надання правової допомоги за кошти держави подає безпосередньо та особа, яка такої допомоги потребує, а не інша особа. Крім того, матеріали провадження не вказують на підстави для призначення ОСОБА_1 захисника з центру надання безоплатної вторинної правової допомоги, передбачених вказаним Законом або КПК.

2. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами

2.1. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини

2.1.1. Процесуальні рішення у формі постанови, доручення, ухвалені під час досудового розслідування, а також судові рішення, витяги з Єдиного реєстру досудових розслідувань, змагальні документи (клопотання, заяви, скарги тощо) не є доказами в розумінні ст. 84 КПК та не можуть оцінюватися крізь призму їх допустимості

Результати негласної слідчої (розшукової) дії, які були визнані недопустимими через порушення процедурного правила, передбаченого ст. 290 КПК, а не через істотне порушення прав і свобод людини, визначені частинами 1–3 ст. 87 КПК, не є підставою для визнання недопустимими похідних доказів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватими і виправдав обвинуваченого за ч. 3 ст. 368; ч. 3 ст. 369 КК та його адвоката за ч. 3 ст. 369 КК у зв'язку з недоведеністю вчинення ними злочинів.

Суд першої інстанції визнав недопустимими доказами результати всіх проведених під час кримінального провадження НСРД, пославшись на те, що ухвали слідчих суддів, якими надано дозвіл на їх проведення, були відкриті стороні захисту під час розгляду в суді першої інстанції, а не після завершення досудового розслідування, і прокурор не вжив заходів для їх своєчасного розсекречення. Крім того, на підставі доктрини «плодів отруйного дерева», цей суд визнав недопустимими також два витяги з ЄРДР, п'ять постанов та два доручення, ухвалені в ході досудового розслідування, три клопотання слідчого, а також цілий ряд документів, протоколів та висновків експертів.

Апеляційний суд змінив цей вирок та виправдав обвинуваченого та його адвоката у зв'язку із відсутністю в їх діях складу інкримінованих злочинів.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС зазначає, що оцінювати як допустимі можна лише докази, на підставі яких встановлюються наявність чи відсутність фактів та обставин, важливих для ухвалення рішення. Самі по собі процесуальні рішення, такі як постанови і доручення, ухвалені під час досудового розслідування, судові рішення, витяги з ЄРДР, а також змагальні документи (клопотання, заяви, скарги тощо) не можуть оцінюватися крізь призму допустимості, оскільки вони не є доказами у значенні ст. 84 КПК.

Правило, яке міститься у ч. 1 ст. 87 КПК в частині визнання недопустимими похідних доказів може бути застосовано лише у разі, якщо первісні докази визнані недопустимими на підставі частин 1–3 ст. 87 КПК. Визнання недопустимими первісних доказів за іншими правилами допустимості, передбаченими КПК, саме по собі не дає підстав для застосування правила ч. 1 ст. 87 КПК до похідних від них доказів.

Крім того, застосовуючи правило ч. 1 ст. 87 КПК до похідних доказів, суд має встановити не лише те, що первісний доказ отриманий з порушенням частин 1–3 ст. 87 КПК, але також те, що похідний доказ здобутий саме завдяки тій інформації, яка міститься в первісному доказі, що визнаний ним недопустимим.

Результати НСРД були визнані недопустимими через порушення процедурного правила, передбаченого ст. 290 КПК, а не через істотне порушення прав і свобод людини, передбачених частинами 1–3 ст. 87 КПК. Таким чином, це порушення не давало підстав суду застосувати правило виключення похідних доказів, передбачене ч. 1 ст. 87 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 520/2703/17 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871748>

2.1.2. Несвоєчасне підписання спеціалістом протоколу огляду місця події не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом, якщо сторона захисту не ставить під сумнів інформацію, відображену в цьому протоколі. Якщо під час слідчого експерименту слідчий запропонував підозрюваному більш детально розповісти про обставини вчинення злочину, а з матеріалів справи вбачається, що підозрюваний відтворював механізм його вчинення (заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому), вказуючи, як і чому він це робив, то це є елементом проведення слідчого експерименту, а не допиту підозрюваного. Розгляд слідчим суддею клопотання про арешт тимчасово вилученого майна з порушенням строків, передбачених ст. 171 КПК, не є підставою для визнання арештованих речових доказів недопустимими.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим та засудив ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 115 КК.

Місцевий суд послався як на докази винуватості ОСОБА_1, зокрема, на протокол огляду місця події, який був несвоєчасно підписаний спеціалістом, протокол слідчого експерименту, під час проведення якого слідчий задавав засудженому уточнюючі питання, та на речові докази, вилучені в ході обшуку за місцем проживання ОСОБА_1, хоча слідчий звернувся з клопотанням про арешт майна з порушенням термінів, передбачених ч. 5 ст. 171 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що всі зазначені докази є допустимими.

Протокол огляду місця події не може визнаватися недопустимим доказом лише через те, що спеціаліст, який брав участь у проведенні слідчої дії, несвоєчасно підписав цей протокол. При цьому сторона захисту не ставила під сумнів інформацію, викладену у протоколі, змістовно не оспорюючи його змісту, а формальні зауваження, які не впливають на зміст проведеної слідчої дії, не можуть нівелювати доказ у цілому. Окрім цього, сторона захисту мала

можливість з'ясувати у спеціаліста, який пізніше підписав протокол, чи дійсно він був присутній під час проведення відповідної слідчої дії.

Пропозиція слідчого засудженому в ході проведення слідчого експерименту більш детально розповісти про обставини вчинення злочину не свідчить про те, що відбувався допит підозрюваного, а не слідчий експеримент. Адже досліджені місцевим судом матеріали слідчого експерименту свідчать про те, що засуджений відтворював механізм заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому, вказував як і чому він це робив.

Якщо розгляд клопотання про арешт тимчасово вилученого майна розглянуто слідчим суддею із порушенням строків, визначених КПК, то це не призводить до автоматичного визнання недопустимими арештованих речових доказів. Пропуск визначеного КПК строку для звернення з клопотанням або для його розгляду вочевидь є недотриманням вимог КПК, проте він не може сам по собі призводити до недопустимості використання як доказів того майна, питання про арешт якого ставилося.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 572/1861/18 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647799>

3. Доказування

3.1. Збирання доказів (витребування та отримання від установ документів)

3.1.1. Отримання слідчим з медичної установи медичної карти потерпілого на підставі власного запиту, а не на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів відповідає КПК та не тягне визнання недопустимими доказами висновків судово-медичних експертиз, під час проведення яких експертами досліджено цю медичну картку

Обставини справи: місцевий суд, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, визнаючи ОСОБА_1 винуватим за ч. 2 ст. 121 КК, як на доказ його винуватості послався, зокрема, на висновки судово-медичних експертиз за фактом смерті потерпілого. Ці експертизи були призначені на підставі постанов слідчого, під час їх проведення експертами досліджено медичну картку стаціонарного хворого на ім'я потерпілого, яку слідчий отримав з медичної установи на підставі власного запиту, а не на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 121 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що витребування медичної документації слідчим узгоджується зі ст. 93, ч. 2 ст. 242 КПК та Правилами проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів в бюро судово-медичної експертизи,

затвердженими Наказом МОЗ від 17.01.1995 № 6, а тому немає підстав вважати, що вказані медичні документи у цьому кримінальному провадженні отримані не у визначений законом порядок, відсутні.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 293/1947/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111403457>

4. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення

4.1. Додатки до протоколів

4.1.1. Зберігання кількох електронних документів на одному носії інформації та розташування цього носія в кримінальному провадженні не відразу після протоколу проведеної слідчої дії не може бути підставою для визнання доказу недопустимим. Долучення належним чином упакованого слідчим оригінального примірника технічного носія – флешнакопичувача, на якому зафіксовано проведення обшуку, а згодом і слідчого експерименту, до протоколу обшуку, а не до протоколу слідчого експерименту, не є істотним порушенням прав та свобод людини

Обставини справи: місцевий суд, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, визнаючи ОСОБА_1 винуватим за ч. 2 ст. 121 КК, як на доказ його винуватості послався, зокрема, на протокол проведення слідчого експерименту за участю підозрюваного ОСОБА_1, до якого не було долучено оригінального примірника технічного носія – флеш накопичувача, який було долучено до протоколу обшуку.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 121 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погодився з висновками судів попередніх інстанцій, що не є істотним порушенням прав та свобод людини та не може бути підставою для визнання доказу недопустимим долучення оригінального примірника технічного носія, флеш накопичувача до протоколу обшуку, а не до протоколу слідчого експерименту, який був належним чином упакований слідчим та долучений до матеріалів провадження. На цей носій також відбувалося фіксування проведення обшуку за місцем проживання ОСОБА_1, а в подальшому і слідчого експерименту. З цих міркувань технічний носій було долучено до протоколу обшуку. Стороною обвинувачення не ставилося під сумнів наявність на ньому ознак спотворення та внесення змін.

З аналізу ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» убачається, що сам факт зберігання кількох електронних документів на одному носії інформації, а також розташування самого носія не відразу після протоколу проведеної слідчої дії, не може бути підставою для визнання доказу недопустимим.

II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

5. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду

5.1. Протокол затримання

5.1.1. Відсутність у протоколі затримання адвоката відомостей про повідомлення ради адвокатів регіону, номера кримінального провадження, анкетних даних та підписів осіб, які були присутні під час проведення затримання, не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватими і виправдав обвинуваченого за ч. 3 ст. 368; ч. 3 ст. 369 КК та його адвоката за ч. 3 ст. 369 КК у зв'язку з недоведеністю вчинення ними злочинів.

Апеляційний суд змінив цей вирок та виправдав їх у зв'язку із відсутністю в їх діях складу інкримінованих їм злочинів.

Місцевий та апеляційний суди визнали недопустимими докази, отримані під час затримання адвоката, зокрема і сам протокол затримання, у зв'язку з тим, що про затримання адвоката та про обрання щодо нього запобіжного заходу не було повідомлено раду адвокатів регіону.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС зазначив, що відповідно до ч. 5 ст. 208 КПК протокол затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається обов'язково, оскільки це є гарантією забезпечення прав затриманої особи. Тому протокол затримання не можна визнати недопустимим, оскільки це означало б, що факт затримання особи нічим не підтверджується.

Оцінювати крізь призму допустимості можна лише відомості (фактичні дані). Якщо протокол затримання містить відомості, що можуть бути використані як докази під час розгляду справи по суті, може постати питання щодо допустимості саме цих відомостей, а не протоколу затримання. Водночас судами не зазначено, які саме відомості, що містяться в протоколі затримання, вони визнали недопустимими і на підставі яких правил допустимості.

Непереконливими є посилання суду на відсутність номеру кримінального провадження, анкетних даних та підписів осіб, які були присутні під час проведення вказаної процесуальної дії як на підставу визнати протокол затримання «недопустимим». Як впливає з вироку, адвокат не заперечував факту свого затримання за обставин, вказаних в протоколі, і особисто підписав цей протокол. Тому суд не пояснив, чому відсутність інформації про номер провадження та анкетні дані осіб, які були присутні під час проведення вказаної процесуальної дії, завадила йому переконатися у тому, що таке затримання

дійсно відбулося за обставин, вказаних у протоколі, саме в цьому кримінальному провадженні.

Судом першої інстанції не зазначено, які саме докази, крім протоколу затримання, суд вважає недопустимими внаслідок порушення порядку повідомлення ради адвокатів про затримання адвоката, що свідчить про неналежну вмотивованість судового рішення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 520/2703/17 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871748>

III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

6. Загальні положення досудового розслідування

6.1. Строки досудового розслідування

6.1.1. Постанова прокурора про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування за своєю правовою природою є аналогічною відповідній ухвалі слідчого судді, а тому строк із дня ухвалення слідчим постанови до дня її скасування прокурором включається у строки досудового розслідування

Обставини справи: 23.01.2022 ОСОБА_1 повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 122; ч. 1 ст. 296 КК, відомості про які внесено до ЄРДР 19.09.2020.

В подальшому у цьому кримінальному провадженні під час проведення досудового розслідування:

- 11.03.2022 слідчим за погодженням з прокурором зупинено досудове розслідування;
- 25.04.2022 прокурором скасовано як незаконну постанову слідчого від 11.03.2022;
- 26.04.2022 слідчим за погодженням з прокурором зупинено досудове розслідування;
- 10.05.2022 прокурором відновлено досудове розслідування;
- 18.05.2022 керівником прокуратури строк досудового розслідування продовжено до 3 місяців.

Ухвалою слідчого судді місцевого суду від 11.05.2022 скасовано постанову слідчого від 26.04.2022 про зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд 05.12.2022 закрит кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА_1 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 122; ч. 1 ст. 296 КК на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із тим, що після повідомлення особи про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: стороною обвинувачення було прийнято процесуальне рішення про скасування раніше прийнятої постанови слідчого, якою було зупинено досудове розслідування.

ККС вважає, що процесуальні рішення прокурора про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування за своєю правовою природою є аналогічними із ухвалами слідчих суддів, якими скасовуються такі постанови про зупинення досудового розслідування. Таким чином у разі скасування прокурором постанови про зупинення кримінального провадження строк із дня винесення відповідної постанови слідчого до дня її скасування прокурором включається у строки досудового розслідування.

У цьому кримінальному провадженні після скасування 25.04.2022 прокурором постанови слідчого про зупинення досудового розслідування від 11.03.2022, строк з 11.03.2022 по 25.04.2022 повинен бути включений у строк досудового розслідування. 25.04.2022 є датою, яка вже міститься поза двомісячними строками досудового розслідування з моменту повідомлення особі про підозру, які закінчилися 23.04.2022. Таким чином, ухвалення будь-яких процесуальних рішень у цьому кримінальному провадженні після цієї дати мали місце після завершення строків досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 343/828/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111524530>

6.1.2. Висновок суду про надходження обвинувального акта у кримінальному провадженні з порушенням строків, визначених ст. 219 КПК, не може ґрунтуватися на дослідженні лише відомостей із витягів з Єдиного реєстру досудових розслідувань та реєстру матеріалів досудового розслідування, доданого до обвинувального акта

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд закрив кримінальне провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, пославшись на відсутність у реєстрі матеріалів досудового розслідування, доданого до обвинувального акта, відомостей про продовження строку досудового розслідування у кримінальному провадженні. При цьому місцевий суд не порушував питання про надання стороною обвинувачення відповідних доказів щодо встановлення тих обставин, які мають значення для вирішення питання про наявність чи відсутність підстав для закриття кримінального провадження за п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що висновок місцевого суду про надходження до суду обвинувального акта з порушенням строків,

визначених ст. 219 КПК, зроблений судом без дослідження, перевірки та аналізу тих процесуальних документів, що є необхідними для постановлення законного судового рішення, а лише на підставі аналізу відомостей із витягів з ЄРДР та реєстру матеріалів досудового розслідування. Хоча реєстр матеріалів досудового розслідування є обов'язковим додатком до обвинувального акта, прийняття рішення лише на його підставі є очевидно недостатнім для постановлення обґрунтованого рішення з огляду на те, що в реєстрі не відображається зміст прийнятих процесуальних рішень.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 585/2737/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647796>

7. Слідчі (розшукові) дії

7.1. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи

7.1.1. Належним чином оформлений протокол проведення слідчого експерименту з малолітнім потерпілим за участю його законного представника (матері) є допустимим доказом навіть у разі, коли психолог, який брав участь у проведенні цієї слідчої дії, був працівником поліції і матеріали кримінального провадження не містять підтвердження наявності в нього освіти психолога

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 156 КК.

Як на один з доказів винуватості місцевий суд послався на протокол проведення слідчого експерименту з малолітнім потерпілим, під час проведення якого особа, яка брала участь у ньому як психолог, була працівником поліції і в матеріалах цього кримінального провадження відсутні відомості про наявність у такої особи відповідної освіти психолога, однак цю слідчу дію було проведено за участю законного представника потерпілого – його матері.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС враховує, що слідчий експеримент з малолітнім потерпілим було проведено за участю його законного представника, а саме його матері, що підтверджується відеозаписом цієї слідчої дії та відповідним підписом зазначеної особи, який наявний у протоколі проведеної цієї слідчої дії, а тому цей доказ є допустимим.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 27.06.2023 у справі № 331/3502/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804892>

7.2. Проникнення до житла чи іншого володіння особи

7.2.1. Звернення органу досудового розслідування до слідчого судді за дозволом на проведення обшуку житла за наявності згоди особи, яка проживала в цьому житлі на підставі договору оренди, не вимагається КПК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 3 ст. 185 КК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Суд апеляційної інстанції перевірів доводи апеляційної скарги сторони захисту щодо недопустимості протоколу огляду місця події – квартири, оскільки, на думку захисника, фактично було проведено обшук житла без звернення органу досудового розслідування до слідчого судді на отримання відповідного дозволу, та визнав їх безпідставними, зазначивши, що ця слідча дія була проведена з дозволу особи, яка проживала в цій квартирі на підставі договору оренди, тобто була тимчасовим володільцем.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС наголошує, що закон не вимагає звернення до слідчого судді за відповідним дозволом за наявності згоди особи, яка володіє приміщенням. Положення ст. 233 КПК не мають на меті вирішення питань власності. Вони захищають особу від необґрунтованого втручання у сферу її приватності, на яке вона вправі розраховувати у своєму житлі або іншому володінні. Термін «особа, яка володіє» в ч. 1 ст. 233 КПК охоплює більш широке коло осіб, ніж титульний власник або особа, володіння якої ґрунтується на певних договірних чи інших законних підставах.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 756/16122/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772574>

7.3. Підстави проведення експертизи

7.3.1. Повторна експертиза призначається тоді, коли є сумніви у правильності першого експертного висновку, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю чи з тим, що він суперечить іншим матеріалам справи, а також за наявності істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи, зокрема порушень, які призвели до обмеження прав обвинуваченого чи інших осіб

Неможливість у деяких випадках дати відповідь на питання, поставлені перед експертом, через недостатність даних стосується оцінки сукупності доказів, наданих стороною обвинувачення, з погляду їх достатності для висновку експертизи, а не порушення правил проведення експертного дослідження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватими та виправдав обвинувачених за ч. 5 ст. 191; ч. 3 ст. 28 – ч. 1 ст. 366 КК.

Під час судового розгляду прокурор просив повторно призначити судово-економічну експертизу, оскільки експерти не змогли надати відповідь на ряд поставлених питань через відсутність достатніх даних. Також він посилався на те, що висновок експертів про те, що привласнення коштів не підтверджується документами, є питанням права, яке не може вирішуватися експертами.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні цього клопотання, пославшись на те, що сторона обвинувачення не обґрунтувала, у чому полягає суперечність між висновком експерта та матеріалами кримінального провадження та не вказала на істотні порушення норм КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: повторна експертиза призначається тоді, коли є сумніви у правильності висновку експерта, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю чи з тим, що він суперечить іншим матеріалам справи, а також за наявності істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи, зокрема, порушень, які призвели до обмеження прав обвинуваченого чи інших осіб.

Щодо висновків експертів про неможливість в деяких випадках дати відповідь на питання, поставлені перед ними, через недостатність даних, ККС зазначає, експертам були надані всі наявні в матеріалах кримінального провадження документи, і, таким чином, висновок про недостатність даних стосується оцінки сукупності доказів, наданих стороною обвинувачення з погляду їх достатності для висновку, а не порушення експертами правил проведення дослідження або його суперечності.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 461/5454/14-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647922>

8. Форми закінчення досудового розслідування

8.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи

8.1.1. Оскільки злочин, передбачений ст. 346 «Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча» КК, належить не лише до злочинів проти авторитету органів державної влади, а є також злочином проти здоров'я особи, адже спрямованість злочинних дій засудженого передбачає заподіяння шкоди саме здоров'ю потерпілого, то кримінальне провадження щодо вчинення злочину, передбаченого цією статтею, не може бути закрите судом на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК

Обставини справи: ОСОБА_1 було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 14, ч. 2 ст. 27 – ч. 2 ст. 346 КК, тобто за організацію та готування вчинення стосовно народних

депутатів України насильницьких дій у зв'язку з їхньою державною та громадською діяльністю.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд закрив це кримінальне провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування, визначених ст. 219 КПК. Таке рішення було мотивовано тим, що вчинене обвинуваченим кримінальне правопорушення віднесено до категорії тяжких, однак не є злочином проти життя та здоров'я особи (Розділ II КК), оскільки його безпосереднім об'єктом є авторитет органів державної влади.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що злочин, в якому обвинувачувалася особа, хоча і належить до злочинів проти авторитету органів державної влади, водночас посягає на здоров'я особи, оскільки спрямованість злочинних дій передбачає заподіяння шкоди саме здоров'ю потерпілого (народному депутату).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 591/4099/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111460513>

9. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків

9.1. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання)

9.1.1. Строк дізнання у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки, який би починався з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, КПК не передбачений. Однак такий строк дізнання не повинен перевищувати строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях про нетяжкі злочини, передбачений ч. 2 ст. 219 КПК

Обставини справи: як встановили суди попередніх інстанцій 19.08.2020 до ЄРДР було внесено відомості про кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 162; ч. 5 ст. 185; ч. 1 ст. 194; ст. 356; ч. 1 ст. 358 КК. 01.11.2021 матеріали кримінального провадження за ч. 1 ст. 162 КК було виділено, а 24.11.2021 ОСОБА_1 було повідомлено про підозру у вчиненні цього кримінального проступку та затверджено обвинувальний акт, який 26.11.2021 отримано місцевим судом.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд закрив кримінальне провадження від 01.11.2021 за обвинуваченням ОСОБА_1 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 162 КК на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК. Таке рішення було мотивовано тим, що з моменту внесення відомостей до ЄРДР про кримінальне правопорушення до дня повідомлення про підозру ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 162 КК закінчився строк досудового розслідування (п. 1 ч. 2 ст. 219 КПК).

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що у цьому кримінальному провадженні з урахуванням факту виділення матеріалів кримінального провадження за обвинуваченням ОСОБА_1 за ч. 1 ст. 162 КК суди попередніх інстанцій правильно встановили, що з моменту внесення відомостей до ЄРДР і до дня оголошення підозри у вчиненні цього кримінального проступку (п. 1 ч. 2 ст. 219 КПК) строк досудового розслідування закінчився, а тому були наявні підстави для закриття кримінального провадження.

КПК не визначено строк дізнання для кримінальних проступків з моменту внесення відповідних відомостей до ЄРДР. У цьому Кодексі (ч. 2 ст. 219) визначено строк досудового розслідування для нетяжких, тяжких та особливо тяжких злочинів. З огляду на те, що кримінальні проступки є менш суспільно небезпечними діями порівняно із нетяжкими злочинами, то строк їхнього розслідування не повинен бути більшим, аніж для нетяжких злочинів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 461/9707/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111431127>

10. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування

10.1. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження

10.1.1. Відмова прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про звернення до Міністерства закордонних справ України для підтвердження відомостей про реєстрацію місця проживання обвинуваченого не підлягає оскарженню до слідчого судді. Ухвала слідчого судді за наслідками розгляду такої скарги може бути оскаржена до апеляційного суду на підставі загальних засад кримінального провадження

Обставини справи: прокурор виніс постанову про відмову в задоволенні клопотання захисника про звернення до МЗС для підтвердження відомостей про реєстрацію місця проживання обвинуваченого за кордоном.

Слідчий суддя ВАКС скасував цю постанову прокурора, зобов'язав його розглянути це клопотання та з метою підтвердження чи спростування інформації щодо реєстрації місця проживання обвинуваченого за кордоном, провести необхідні слідчі дії та/або інші заходи.

АП ВАКС скасувала цю ухвалу та закрила провадження за скаргою захисника у зв'язку з тим, що слідчий суддя помилково відкрив провадження за скаргою захисника, оскільки така постанова прокурора не підлягає судовому оскарженню. Це рішення мотивовано тим, що оскарженню до слідчого судді підлягають лише рішення, що стосуються саме слідчих дій, а інші процесуальні

рішення сторони обвинувачення під час досудового розслідування оскаржені бути не можуть.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали АП ВАКС.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погодився з висновками АП ВАКС та зазначив, що мета оскарження відмови сторони обвинувачення вчинити певні дії під час досудового розслідування полягає в забезпеченні можливості ефективного захисту в ситуації, коли сторона захисту внаслідок передбачених законом обмежень не може здійснити такі дії самостійно.

У цьому випадку йшлося про спосіб отримання доказу, який був однаково доступний як стороні захисту, так і стороні обвинувачення. І як свідчать рішення, прийняті в цьому кримінальному провадженні, сторона захисту вже представила суду інформацію МЗС про місце проживання обвинуваченого, тобто саме той доказ, отримати який вона вимагала від прокурора.

У той же час слідчий суддя прийняв рішення, яке не передбачене КПК, а тому воно може бути оскаржене в апеляційному порядку на підставі загальних засад кримінального провадження, визначених ч. 1 ст. 7 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.06.2023 у справі № 991/5644/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871756>

11. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

11.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування

11.1.1. Ухвала слідчого судді про скасування постанови прокурора про доручення здійснювати досудове розслідування іншому органу не передбачена КПК та підлягає апеляційному оскарженню

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя місцевого суду скасував постанову прокурора про доручення здійснення досудового розслідування іншому органу.

Апеляційний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК у зв'язку з тим, що апеляційну скаргу було подано на рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Свої висновки суд апеляційної інстанції обґрунтував тим, що вказане рішення слідчого судді, в силу положень ст. 309 КПК, не відноситься до категорії ухвал слідчих суддів, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що перегляд скарг на рішення прокурора, постановлене в порядку ч. 5 ст. 36 КПК, про доручення здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень іншому органу досудового розслідування, не передбачено ч. 1 ст. 303 КПК, а тому слідчий суддя розглянув скаргу на рішення прокурора, яке не може бути оскаржене під час

досудового розслідування. Таким чином слідчий суддя постановив рішення, яке не передбачено нормами КПК, на що апеляційний суд не звернув уваги.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 757/32009/22-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647901>

11.1.2. Ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК у зв'язку неможливістю забезпечити явку підозрюваної особи для проведення слідчих дій під час воєнного стану не підлягає окремому апеляційному оскарженню

Обставини справи: постановою слідчого досудове розслідування було зупинено на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК у зв'язку неможливістю забезпечити явку підозрюваної особи для проведення слідчих дій під час воєнного стану.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд задовольнив скаргу захисника в інтересах підозрюваного і скасував постанову слідчого про зупинення досудового розслідування.

Апеляційний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження за скаргою прокурора і повернув апеляційну скаргу на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки таке рішення слідчого судді не підлягає оскарженню.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК не підлягає окремому апеляційному оскарженню.

Можливість оскарження до слідчого судді рішення слідчого про зупинення строку досудового розслідування, ухвалене на підставі ч. 1 ст. 615 КПК, було передбачено ч. 4 цієї статті.

Водночас ККС констатував, що відсутність можливості оскарження окремих ухвал слідчого судді не позбавляє сторону кримінального провадження засобів правового захисту від незаконних або необґрунтованих рішень слідчого судді, оскільки щодо ухвал, які не оскаржуються під час досудового розслідування, можуть бути подані заперечення під час підготовчого провадження в суді (ч. 3 ст. 309 КПК). Суд повинен розглянути такі заперечення під час підготовчого провадження або під час судового розгляду залежно від характеру поставленого питання, і прийняти вмотивоване рішення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 489/6721/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111431188>

IV. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ПЕРШІЙ ІНСТАНЦІЇ

12. Загальні положення судового розгляду

12.1. Відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд спочатку в разі заміни судді

12.1.1. Приймаючи рішення щодо продовження судового розгляду після заміни судді, суд бере до уваги право обвинуваченої особи отримати судові рішення в розумний строк, яке за анулювання результатів попереднього довготривалого розгляду та за розгляду справи спочатку практично неможливо забезпечити

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватими та виправдав обвинувачених за ч. 5 ст. 191; ч. 3 ст. 28 – ч. 1 ст. 366 КК.

Розгляд цього кримінального провадження тривав близько 5 років і за цей час відбулася заміна одного з суддів у колегії, після чого суд першої інстанції визнав, що немає необхідності розпочинати судовий розгляд спочатку, продовживши розгляд кримінального провадження.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС відзначає, що до заміни судді судовий розгляд у цій справі вже тривав 5 років, і за цей час було досліджено значний обсяг доказів, зокрема, допитано 36 свідків і та вивчено 59 томів інших доказів.

Суд першої інстанції, приймаючи рішення щодо долі судового розгляду після заміни судді, не міг не взяти до уваги право обвинувачених осіб отримати судові рішення в розумний строк (ст. 6 Конвенції, ч. 5 ст. 28 КПК), яке при анулюванні результатів попереднього розгляду і розгляді справи спочатку практично не можливо було забезпечити.

В цій справі сторона обвинувачення обґрунтовувала свою позицію головним чином документальними доказами. На відміну від показань свідків, де безпосереднє сприйняття показань і спостереження за поведінкою свідка, його відповідями і іншими обставинами може мати суттєве значення для оцінки достовірності таких показань, на дослідженні документів ці фактори не позначаються. У Суду немає підстав для сумніву, що суддя, яка прийшла на заміну, дослідила документи, надані сторонами.

Коли сторона вимагає скасування або зміни судового рішення, посилаючись на порушення, допущене під час кримінального провадження, вона має обґрунтувати не лише наявність такого порушення, але й переконати, що воно істотно позначилося на можливостях сторони відстоювати свою позицію у справі і не було виправлено в ході кримінального провадження. Для цього сторона, крім іншого, має продемонструвати, що вона під час кримінального провадження вжила заходів у межах процесуальних можливостей, наданих їй кримінальним процесуальним законодавством, для виправлення ситуації, що склалася внаслідок стверджуваного порушення, і скористалася можливостями, наданими їй іншою стороною та/або судом.

У цій справі сторона обвинувачення в апеляційній та касаційній скаргах не зазначила, які саме докази були неправильно оцінені колегією суддів внаслідок заміни судді. В своїй касаційній скарзі сторона обвинувачення

оспорює лише дії суду першої інстанції, які відбулися після заміни судді: дослідження висновку експертизи та відмову у призначенні повторної експертизи, відсутність запису проголошення вироку. Сторона обвинувачення не ставила під сумнів оцінку судом показань свідків, допитаних під час судового розгляду, або інших доказів, досліджених до заміни судді.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 461/5454/14-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647922>

12.2. Проведення експертизи за ухвалою суду

12.2.1. Висловлення стороною захисту незгоди з висновком експерта під час розгляду справи в суді й неконкретизована вказівка на доцільність проведення ще однієї експертизи не є підставою для призначення судом повторної експертизи. Висновок експерта в частині визначення виду примусових заходів медичного характеру має для суду рекомендаційний характер. Вид таких заходів визначає виключно суд

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд задовольнив клопотання прокурора та застосував до ОСОБА_1 примусові заходи медичного характеру у виді госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом.

Потерпіла та законний представник ОСОБА_1 оскаржили цю ухвалу в частині виду примусового заходу медичного характеру, просили змінити судові рішення і застосувати до ОСОБА_1 примусові заходи медичного характеру у вигляді госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги із посиленням наглядом. Жодних письмових клопотань про проведення експертизи ні у змісті апеляційної скарги, ні окремо, матеріали справи не містять.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу. При цьому в суді апеляційної інстанції на запитання головуєчого щодо наявності в учасників розгляду справи будь-яких клопотань, всі вказали про їх відсутність. Під час виступу на підтримку доводів апеляційної скарги законний представник зазначала, що не погоджується з висновком судово-психіатричної експертизи й вбачала б доцільним проведення повторної експертизи, однак конкретних вмотивованих клопотань про проведення експертизи в порядку ст. 332 КПК не заявляла.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що висловлення незгоди з висновком експерта під час розгляду справи в суді апеляційної інстанції й неконкретизована вказівка на доцільність проведення ще однієї експертизи, не можна ототожнювати зі зверненням до суду з клопотання про проведення експертизи, тому апеляційний суд не мав підстав для вирішення цього питання за правилами ст. 332 КПК.

Також ККС погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій щодо виду примусового заходу медичного характеру у вигляді госпіталізації до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом, який було застосовано до ОСОБА_1.

Висновок експерта в частині виду примусових заходів медичного характеру має для суду рекомендаційний характер і лише суд, ураховуючи характер і тяжкість захворювання, тяжкість вчиненого діяння, ступінь небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб, застосовує певний вид примусового заходу, навіть якщо висновком судово-психіатричної експертизи встановлено, що особа потребує застосування примусових заходів медичного характеру у психіатричному закладі з менш суворим наглядом.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 243/1294/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614197>

12.3. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження

12.3.1. Судове рішення про здійснення дистанційного провадження приймається у формі ухвали. Проведення судового засідання із захисником, участь якого є обов'язковою, у телефонному режимі не передбачено КПК, перешкоджає суду належним чином встановити особу учасника провадження, роз'яснити права та обов'язки і порушує право обвинуваченого на захист

Обставини справи: під час перегляду цього кримінального провадження апеляційний суд вирішив дистанційно провести судове засідання без постановлення відповідної ухвали. Всупереч повідомленню захисника про те, що з технічних причин він не може взяти участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції апеляційний суд провів засідання за участю захисника за допомогою телефонного дзвінка, оскільки у цьому кримінальному провадженні його участь є обов'язковою, а в ухвалі про залишення вироку без зміни зазначив про участь захисника в режимі відеоконференції.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що проведення судового засідання за допомогою телефонного дзвінка не передбачено КПК. Апеляційний суд не міг у цей спосіб належним чином встановити особу, яка бере участь у розгляді судового провадження та належним чином роз'яснити їй права. Здійснивши розгляд провадження за допомогою телефонного дзвінка, апеляційний суд не дотримався вимоги статей 46, 52 КПК, оскільки розглянув провадження без участі захисника, чим порушив право засудженого на захист.

Крім того апеляційним судом не було виконано вимоги ч. 2 ст. 336 КПК в частині необхідності ухвалення судового рішення про здійснення

дистанційного судового провадження, оскільки відповідно до зазначеної норми суд, приймаючи рішення про проведення судового засідання в режимі відеоконференції, має постановити ухвалу.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 225/127/17 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614175>

13. Процедура судового розгляду

13.1. Допит потерпілого

13.1.1. Допит потерпілого і допит свідка процедурно відрізняється лише обсягом попередження про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання суду або за відмову від давання показань (у разі допиту свідка) та за завідомо неправдиві показання (у разі допиту потерпілого). Допит потерпілого в суді проводиться з дотриманням правил, передбачених КПК для допиту свідка, а тому допит особи, яка набула статусу потерпілого, за правилами допиту свідка хоч і є недотриманням вимог КПК, однак не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив ООСОБА_1 за ч. 1 ст. 185 КК. У цьому кримінальному провадженні потерпілий набув цього статусу автоматично з моменту подання заяви про вчинення щодо нього кримінального правопорушення відповідно до ч. 1 ст. 55 КК. У судовому засіданні потерпілий був допитаний як свідок. Під час допиту він підтвердив обставини вчиненої крадіжки, а сторона захисту не була позбавлена можливості ставити йому запитання. За результатами дослідження доказів судом встановлено і зазначено у вирок, що саме потерпілому було завдано матеріальної шкоди у зв'язку з викраденням належного йому телефону.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вважає, що допит особи, яка набула статусу потерпілого, за правилами допиту свідка є недотриманням вимог КПК, однак не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства. Процедурно допит свідка від допиту потерпілого відрізняється тим, що свідок, відповідно до ч. 1 ст. 67 та ч. 1 ст. 352 КПК, попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання суду або за відмову від давання показань, у той час як потерпілий, згідно з ч. 1 ст. 353 КПК, – лише про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання.

Допит потерпілого в суді проводиться з дотриманням правил, передбачених частинами 2, 3, 5–14 ст. 352 КПК, яка регламентує порядок допиту свідка.

Потерпілий під час судового розгляду не зазначав про порушення його процесуальних прав.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 946/5793/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772585>

14. Судові рішення

14.1. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні

14.1.1. Якщо в резолютивній і мотивувальній частинах ухвали апеляційного суду містяться вказівки на різний склад суду та різні висновки по суті вимог апеляційних скарг учасників провадження, то це є підставою для скасування цього судового рішення

Апеляційний суд, який не здійснив жодних дій для повідомлення засудженого про розгляд питання щодо виправлення описки в судовому рішенні та не зазначив останнього в переліку осіб, яким апеляційний суд мав повідомити про судові засідання щодо виправлення описки, порушив вимоги ч. 2 ст. 379 та ч. 2 ст. 412 КПК

Обставини справи: апеляційний суд вніс до ЄДРСР дві різні резолютивні частини судового рішення за результатами перегляду апеляційних скарг засудженого та його захисника на вирок місцевого суду. Одна з цих резолютивних частин ухвали відповідає повному тексту рішення, однак не містить висновку, якого дійшов суд апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги засудженого, а інша внесена судом до ЄДРСР пізніше, містить різний склад суду та вказівку на обидві апеляційні скарги сторони захисту, що не відповідає мотивувальній частині цієї ухвали.

При цьому під час розгляду питання щодо виправлення описки у цьому судовому рішенні апеляційний суд не здійснив жодних дій для повідомлення засудженого про судові засідання та розглянув це питання з постановленням ухвали.

Позиція ККС: скасовано ухвали апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вбачає, що ухвала апеляційного суду не відповідає вимогам п. 3 ст. 1 ст. 419 КПК, оскільки мотивувальна частина ухвали не відповідає її резолютивній частині.

Відсутність засудженого у переліку осіб, яким апеляційний суд мав повідомити про судові засідання щодо виправлення описки є порушенням вимог ч. 2 ст. 379 та ч. 2 ст. 412 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 442/7570/17 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614233>

V. СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ З ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ

15. Провадження в суді апеляційної інстанції

15.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

15.1.1. Ухвала суду першої інстанції, постановлена під час судового провадження, про оголошення в розшук обвинуваченого і зупинення судового провадження не підлягає окремому апеляційному оскарженню

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд оголосив обвинуваченого у розшук і зупинив судове провадження.

Апеляційний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження за скаргою обвинуваченої на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, оскільки таке рішення оскарженню не підлягає.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС зазначає, що право суду першої інстанції на зупинення судового провадження і оголошення у розшук обвинуваченого за певних умов прямо передбачено ст. 335 КПК, а тому суд не вийшов за межі своїх повноважень і постановив рішення передбачене КПК. Крім того, це рішення прийнято не слідчим суддею, а судом на стадії судового провадження, що за правилом ч. 2 ст. 392 КПК окремому оскарженню не підлягає.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 752/1779/20 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871631>

16. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

16.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

16.1.1. Консультативні висновки спеціалістів у галузі судової медицини, у яких встановлено помилковість висновків судових експертиз, проведених на досудовому слідстві, не є нововиявленими обставинами в силу приписів ч. 2 ст. 459 КПК у зв'язку з тим, що про наявність суперечностей у висновках експертиз суду було відомо на час розгляду справи по суті та суд для усунення суперечностей призначив проведення комплексної експертизи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд залишив без задоволення заяви засуджених про перегляд вироку міського суду за нововиявленими обставинами. Суд першої інстанції дійшов висновку, що долучені до цих заяв консультативні висновки спеціалістів у галузі судової медицини щодо помилкового встановлення причини смерті потерпілого, не встановлюють факту завідомо неправдивих висновків експертиз, проведених під час досудового розслідування, та не є процесуальним джерелом доказів у розумінні ст. 84 КПК.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Суд апеляційної інстанції у свою чергу звернув увагу на те, що будь-яких належних доказів про підроблення висновків експертиз, проведених під час досудового розслідування, стороною захисту суду не надано, при тому, що під час апеляційного розгляду захисником зазначалось, що сторона захисту зверталась з відповідними заявами до правоохоронних органів, однак результати розгляду вказаних заяв та чи прийняті по ним рішення, йому невідомі.

Крім того суд апеляційної інстанції зазначив, що про наявність суперечностей у висновках експертиз, на які посилається сторона захисту, суду було відомо на час розгляду справи по суті, у зв'язку з чим суд призначив проведення комплексної експертизи, а тому в силу приписів ч. 2 ст. 459 КПК самі по собі такі розбіжності не можуть бути підставою для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що подані стороною захисту висновки спеціалістів не можуть вважатися нововиявленою обставиною, з огляду на те, що в основу цих досліджень покладені лише висновки експертиз, які були проведені на досудовому слідстві та в суді, і були відомі суду та стороні захисту на час судового розгляду справи по суті.

ККС погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що доводи сторони захисту в цій частині фактично зводилися до надання висновкам експертів іншої оцінки. Тому доводи сторони захисту про те, що суди, не визнавши нововиявленими обставинами долучені до заяв про перегляд вироку за нововиявленими обставинами висновки спеціалістів, допустили порушення вимог закону, є обґрунтованими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 754/17699/18 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804881>

16.1.2. Розгляд кримінальної справи за відсутності сторони захисту не є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК. Процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами (гл. 34 КПК) не передбачає стадії судових дебатів у випадку відмови в задоволенні заяви

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд залишив без задоволення заяви засуджених про перегляд вироку міського суду за нововиявленими обставинами.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

У касаційній скарзі один із засуджених, серед іншого, вважає нововиявленою обставиною розгляд справи Верховним Судом України без його участі та без участі його захисника і зазначає про порушення його прав через

відсутність під час розгляду у суді першої інстанції такої стадії судового розгляду, як дебати.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС не вважає цю обставину нововиявленою у контексті ст. 459 КПК, оскільки вона була відома суду на час розгляду справи. При цьому відповідно до вимог ч. 5 ст. 459 КПК перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовано закони та нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається.

Процедура перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами за своєю природою не є повторним розглядом справи по суті. Вона не передбачає нового встановлення фактичних обставин кримінального провадження та усунення суперечностей. Повторне дослідження всіх доказів у таких провадженнях є можливим лише у випадку встановлення нововиявлених обставин.

Передбачена гл. 34 КПК процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами не передбачає стадії судових дебатів у випадку відмови у задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 754/17699/18 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804881>

16.2. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

16.2.1. Заява засудженого про перегляд за виключними обставинами вироку суду, яким його засуджено до довічного позбавлення волі, у зв'язку зі встановленням Конституційним Судом України неконституційності ч. 1 ст. 81, ч. 1 ст. 82 КК в тім, що вони унеможливають їх застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у виді довічного позбавлення волі (Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)2021), підлягає розгляду судом тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин

Обставини справи: засуджений звернувся до місцевого суду із заявою про перегляд судового вироку апеляційного суду та ухвали ВССУ за виключними обставинами на підставі п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК, посилаючись на те, що КСУ у Рішенні від 16.09.2021 № 6-р(II)2021 констатовано установлення ЄСПЛ факту порушення Україною ст. 3 Конвенції на підставі того, що покарання у вигляді довічного позбавлення волі є покаранням без перспективи звільнення.

Свої доводи засуджений мотивував тим, що виключною обставиною є встановлення Рішенням КСУ факту того, що призначене йому вироком апеляційного суду покарання у виді довічного позбавлення волі є незаконним, неконституційним, та таким, що суперечить ч. 1 ст. 3, ст. 23, ч. 2 ст. 28, ч. 3 ст. 63 Конституції України.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд відмовив у відкритті кримінального провадження за заявою засудженого про перегляд судового рішення за виключними обставинами на підставі п. 2 ч. 3 ст. 459 КПК та роз'яснив заявнику, що така відмова не позбавляє його права подати заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами до ВП в порядку та строки, визначені статтями 459–463 КПК, та клопотання про залучення йому захисника для перегляду судового рішення за виключними обставинами.

Апеляційний суд залишив без зміни цю ухвалу.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС убачає, що заяву про перегляд судового рішення за виключними обставинами засуджений подав посилаючись на п. 1 ч. 3 ст. 459 КПК. Тому згідно з ч. 1 ст. 463 КПК цю заяву повинен був розглядати суд тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 522/19327/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772603>

VI. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

17. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

17.1. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження

17.1.1. Під час здійснення досудового розслідування на сторону обвинувачення покладено тягар встановлення, чи належить підозрюваний до переліку спеціальних суб'єктів, щодо яких згідно зі ст. 480 КПК здійснюється особливий порядок кримінального провадження, зокрема чи є він адвокатом

Слідчий місцевої прокуратури не є особою, уповноваженою на повідомлення про підозру адвокату. За відсутності належного повідомлення про підозру наступне складання обвинувального акта стосовно адвоката є необґрунтованим

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав невинуватим ОСОБА_1 за ч. 2 ст. 28 – ч. 1 ст. 366 КК та виправдав у зв'язку з недоведеністю вчинення ним кримінального правопорушення.

Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Апеляційний суд вказав, що під час судового розгляду кримінального провадження суд першої інстанції у процесуально встановлений спосіб отримав відомості, що ОСОБА_1 є адвокатом, має свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю і така інформація була внесена до Єдиного реєстру адвокатів України ще до повідомлення йому про підозру. Повідомлення про підозру адвокату складено та вручено слідчим прокуратури за погодженням прокурора місцевої прокуратури.

Апеляційний суд зазначив, що порушення порядку повідомлення про підозру ОСОБА_1 призвело до нівелювання завдань кримінального провадження, окреслених у ст. 2 КПК. Правовим наслідком повідомлення про підозру неуповноваженою на те особою, є непритягнення його до кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законом, а за відсутності належного повідомлення особи про підозру, безґрунтовним і позбавленим правових підстав є наступне складання й самого обвинувального акта стосовно адвоката.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС погоджується з висновками судів попередніх інстанцій та вважає за необхідне зауважити, що сторона обвинувачення не надала відомостей на підтвердження того, що ОСОБА_1 на момент повідомлення йому про підозру у вчиненні кримінального правопорушення приховав те, що він був адвокатом.

З копії протоколу допиту підозрюваного убачається, що слідчий, встановлюючи дані про особу підозрюваного, лише з'ясував у ОСОБА_1, чи є він депутатом. Разом з тим, у цьому протоколі відсутні будь-які дані про те, що сторона обвинувачення намагалася встановити чи відноситься він до інших спеціальних суб'єктів, визначених у ст. 480 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 761/40425/16-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647844>

VII. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

18.1 Судове рішення

18.1.1 Ухвала місцевого суду про відмову в задоволенні клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження не підлягає апеляційному оскарженню. Процедура вирішення цього питання, встановлена розділом VII КПК, надає особі право на повторне звернення до суду з такою самою заявою за наявності необхідних документів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд відмовив у задоволенні клопотання прокурора про відновлення матеріалів втрачених кримінальних проваджень. У резолютивній частині цієї ухвали суд зазначив, що в задоволенні клопотання слід відмовити, а не закривати розгляд заяви.

Апеляційний суд на підставі ч. 4 ст. 399 КПК відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою прокурора на цю ухвалу.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що КПК не встановлює права на апеляційне оскарження судового рішення, ухваленого за результатами розгляду заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, при цьому передбачена розділом VII КПК процедура вирішення питання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження

надає особі право на повторне звернення із заявою за наявності для цього необхідних документів.

Відмова в задоволенні клопотання прокурора про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження, а не закриття розгляду заяви про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження, як це передбачено в ч. 3 ст. 531 КПК, не впливає на реалізацію процесуальних прав прокурора з огляду на те, що сторона обвинувачення не позбавлена можливості повторно звернутися до суду з відповідною заявою.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 221/4554/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804883>

VIII. ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

19. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку

19.1. Потерпілий є учасником судового провадження про вирішення питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, а тому є суб'єктом права на оскарження ухвали про відстрочку виконання вироку в частині відшкодування шкоди за цивільним позовом, постановленої в порядку статей 536–539 КПК

Обставини справи: місцевий суд відстрочив виконання вироку на час вагітності засудженої в частині відшкодування шкоди потерпілому АТ.

Апеляційний суд повернув апеляційну скаргу представника потерпілого АТ на підставі п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК, вважаючи що він не є учасником судового розгляду, пов'язаного з вирішенням питання про відстрочку виконання вироку в порядку статей 536–539 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС не погоджується з висновком апеляційного суду про те, що потерпілий не має права на оскарження такого рішення, однак залишає цю ухвалу без зміни у зв'язку з тим, що вона була чинна лише протягом вагітності засудженої, тому скасування ухвали не призведе до її перегляду.

З аналізу п. 7 ч. 1 ст. 393, абз. 2 ч. 1 ст. 539 КПК випливає, що особи, які мають право звернутися до суду з клопотанням (поданням) про вирішення питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, а також особи, які підлягають виклику в судові засідання та/або повідомляються про розгляд такого клопотання (подання), набувають статусу учасника судового провадження, а отже можуть користуватися процесуальними правами, у тому числі й правом на оскарження рішення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 149/2985/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871633>

ІХ. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

20. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція)

20.1. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)

20.1.1. Підставою для оскарження в касаційному порядку рішення апеляційного суду про видачу особи (екстрадицію) є неправильне застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою

Рішення суду апеляційної інстанції, яким скасовано ухвалу слідчого судді про видачу (екстрадицію) у зв'язку з неналежною перевіркою екстрадиційними органами стану здоров'я запитуваної особи, яка в установленому порядку звернулася щодо визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, що на час апеляційного провадження не було розглянуто по суті, є обґрунтованим та відповідає вимогам закону

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя місцевого суду відмовив у задоволенні скарги адвоката на рішення про видачу (екстрадицію).

Апеляційний суд скасував цю ухвалу та задовольнив скаргу захисника, а рішення про екстрадицію скасував.

Суд апеляційної інстанції вказав, що під час постановлення ухвали місцевим судом не було всебічно враховано те, що Центральним органом України належним чином не досліджено питання щодо стану здоров'я запитуваної особи та безпечності його транспортування, а тому ухвалене рішення про видачу (екстрадицію) не відповідає вимогам ст. 3 Конвенції та усталеній практиці ЄСПЛ. Висновок за результатами екстрадиційної перевірки не містить обставин щодо задовільного стану здоров'я запитуваної особи органи влади повинні, ухвалюючи рішення про екстрадицію іноземця на його батьківщину, враховувати стан здоров'я особи, інакше адміністративний захід може бути розцінений як нелюдське поводження.

Крім того, запитувана особа звернулася із заявою-анкетою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, на підставі якої Державною міграційною службою України йому було видано довідку про звернення за захистом в Україні.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС встановив, що у ч. 7 ст. 591 КПК зазначено, що рішення суду апеляційної інстанції про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено в касаційному порядку лише прокурором. Єдиною підставою такого оскарження є неправильне застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

Суд апеляційної інстанції належним чином обґрунтував свої висновки про неналежну перевірку екстрадиційними органами стану здоров'я запитуваної особи, а також взяв до уваги, що на час апеляційного провадження не було розглянуто по суті його заяву про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.06.2023 у справі № 757/13184/22-к <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111972722>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за червень 2023 року / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи; секретар Першої судової палати Касаційного кримінального суду, канд. юрид. наук Н. О. Антонюк. Київ, 2023. – 62 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua